

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Temel Eğitim Ana Bilim Dalı

Okul Öncesi Eğitimi Programı

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ PSİKOLOJİK SAĞLAMLIKLARI VE DUYGUSAL
ZEKALARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Selin ORAL

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2022

Liderlik, araştırma, inovasyon, kaliteli eğitim ve değişim ile

Daha ileriye... En iyiye...

Temel Eğitim Ana Bilim Dalı

Okul Öncesi Eğitimi Programı

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ PSİKOLOJİK SAĞLAMLIKLARI VE DUYGUSAL
ZEKALARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN PSYCHOLOGICAL RESILIENCE
AND EMOTIONAL INTELLIGENCE OF PRESCHOOL CHILDREN

Selin ORAL

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2022

Kabul ve Onay

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼ne,

Selin ORAL'ın hazırladığı “Okul Öncesi D¼nem Çocuklarının Psikolojik Sağıamlıkları ve Duygusal Zekaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı bu çalışma j¼rimiz tarafından **Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

J¼ri Başkanı	Prof. Dr. Yasemin AYDOĞAN	İmza
J¼ri Üyesi (Danışman)	Doç. Dr. Aysel ÇOBAN	İmza
J¼ri Üyesi	Prof. Dr. T¼lin G¼LER YILDIZ	İmza

Bu tez Hacettepe Üniversitesi Lisans¼st¼ Eğitim, Öğretim ve Sınav Y¼netmeliđi'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki j¼ri üyeleri tarafından ..... / ..... / ..... tarihinde uygun gör¼lm¼ř ve Enstit¼ Y¼netim Kurulunca ..... / ..... / ..... tarihi itibarıyla kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Selahattin GELBAL
Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼r¼

Öz

Bu araştırmanın amacı okul öncesi dönem çocuklarının psikolojik sağlamlıkları ve duygusal zekaları arasında ilişki olup olmadığını belirlemektir. Kar topu örnekleme yöntemi kullanılan araştırmaya, Ankara ilinde okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 48- 72 ay arasında bulunan 251 çocuk dahil edilmiştir. Veriler toplanırken okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların psikolojik sağlamlıklarını ölçmek amacıyla Ersay tarafından geliştirilen Erken Çocuklukta Yılmazlık Ölçeği, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların duygusal zekalarını ölçmek amacıyla da Ulutaş tarafından geliştirilen Sullivan Öğretmenler İçin Çocukların Duygusal Zekasını Derecelendirme Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden korelasyonel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre çocukların psikolojik sağlamlıkları ve duygusal zekaları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Araştırma sonucunda çocukların psikolojik sağlamlıkları ve duygusal zekalarını geliştirmede okullarda farkındalığın oluşturulması açısından öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim ve seminerlerin düzenlenebileceği, duygusal zeka ve psikolojik sağlamlığı güçlendirici program ve etkinliklerin okulların eğitim programına dahil edilebileceği önerisinde bulunulmuştur. Araştırmanın çocukların karşılaştığı zorluklar karşısında daha kolay toparlanabilme becerisi gösterebilmesi açısından psikolojik sağlamlığın ilişkili olduğu faktörleri belirlemede alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar sözcükler: psikolojik sağlamlık, duygusal zeka, okul öncesi dönem, sosyal duygusal gelişim, çocuklar.

Abstract

The aim of this study is to determine whether there is a relationship between the psychological resilience and emotional intelligence of preschool children. 251 children aged between 48 and 72 months attending a pre-school education institution in Ankara were included in the study using snowball sampling method. While collecting the data, the Early Childhood Resilience Scale, developed by Ersay, was used to measure the psychological resilience of children attending pre-school education institutions, and the Sullivan Scale for Evaluating Children's Emotional Intelligence for Teachers, developed by Ulutaş, to measure the emotional intelligence of children attending pre-school education institutions. Correlational research method, one of the quantitative research methods, was used in the research. According to the results of the research, it was seen that there is a positive and significant relationship between the psychological resilience and emotional intelligence of children. As a result of the research, it has been suggested that in-service training and seminars can be organized for teachers in terms of raising awareness in schools in terms of improving the psychological resilience and emotional intelligence of children, and that programs and activities that strengthen emotional intelligence and psychological resilience can be included in the education program of schools. It is thought that the research will contribute to the field in determining the factors related to psychological resilience in terms of showing the ability to recover more easily in the face of difficulties faced by children.

Keywords: psychological resilience, emotional intelligence, preschool period, social emotional development, children.

Teşekkür

Desteği, bilgisi ve verdiği öneriler ile her zaman yanımda olarak kişisel ve akademik gelişimime katkı sağlayan değerli danışmanım Doç. Dr. Aysel ÇOBAN'a, görüş ve önerileriyle tezime katkıda bulunup, tezimi geliştirmemi sağlayan kıymetli hocalarım Prof. Dr. Tülin GÜLER YILDIZ ve Prof. Dr. Yasemin AYDOĞAN'a, lisans ve lisansüstü eğitimimde kişisel ve akademik gelişimime birçok dokunuş yapan, mesleğime olan inancımı, motivasyonumu her daim yüksek tutmamı sağlayan Hacettepe Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Bölümü'ndeki tüm hocalarıma, değerli vakitlerinden ayırıp veri toplamama destek olan tüm öğretmen arkadaşlarıma, karşılaştığım zorluklar karşısında yılmadan devam etmemi sağlayan, bana her konuda destek olan babam Bülent ORAL ve annem Ayşe ORAL'a, hayatım boyunca en çok akıl aldığım, fikirlerine en çok güvendiğim ağabeyim Levent ORAL'a, Ankara'daki ailem olup tez sürecimde de destek olan teyzem Nurcan DEMİRTAŞ'a, her sevincime, heyecanıma ve başarıma ortak olan, benim için dost olmaktan çok daha öte kız kardeşim olarak gördüğüm Büşra ÜNLÜ ve Simge MERTGENÇ'e, tez döneminde benimle aynı süreçleri paylaşan, birlikte birçok fikir alışverişinde bulunduğum değerli arkadaşım Serap Doğa ATEŞ'e ve bana öğretmenliği sevdiren, bu meslekte hep daha ileri gitmeyi hedeflememi sağlayan, yoluma ışık olan tüm çocuklara teşekkür ederim.

İçindekiler

Kabul ve Onay.....	ii
Öz.....	iii
Abstract.....	iv
Teşekkür.....	v
Tablolar Dizini.....	viii
Şekiller Dizini.....	x
Simgeler ve Kısaltmalar Dizini.....	xi
Bölüm 1 Giriş.....	1
Problem Durumu.....	3
Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	4
Araştırma Problemi.....	5
Sayıtlar.....	6
Sınırlılıklar.....	6
Tanımlar.....	6
Bölüm 2 Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar.....	7
Psikolojik Sağlık.....	7
Psikolojik Sağlıkta Risk Faktörleri ve Koruyucu Faktörler.....	8
Duygusal Zekâ.....	12
Duygusal Zekâ Modelleri.....	14
Duygusal Zekâ Yetileri.....	18
Duygusal Zekâyı Etkileyen Faktörler.....	20
Okul Öncesi Eğitimde Duygusal Zekanın Geliştirilmesi.....	22
Duygusal Zekâ İle İlgili Araştırmalar.....	23
Psikolojik Sağlık İle İlgili Araştırmalar.....	27

Bölüm 3 Yöntem.....	33
Çalışma Grubu.....	33
Veri Toplama Süreci.....	35
Veri Toplama Araçları	36
Verilerin Analizi	37
Bölüm 4 Bulgular, Yorumlar ve Tartışma	39
Bölüm 5 Sonuç ve Öneriler	59
Sonuç.....	59
Öneriler	60
Kaynaklar	62
EK-A: Erken Çocuklukta Yılmazlık Ölçeği Kullanım İzni	lxxix
EK-B: Sullivan Öğretmenler İçin Çocukların Duygusal Zekalarını Derecelendirme Ölçeği Kullanım İzni.....	lxxx
EK-C: Etik Komisyonu Onay Bildirimi.....	lxxxi
EK-Ç: Etik Beyanı.....	lxxxii
EK-D: Yüksek Lisans Tez Çalışması Orijinallik Raporu	lxxxiii
EK-E: Thesis Originality Report.....	lxxxiv
EK-F: Yayımlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı.....	lxxxv

Tablolar Dizini

Tablo 1 <i>Demografik Bilgi Formuna Yönelik Frekans Analizleri</i>	34
Tablo 2 <i>Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Psikolojik Sağlamlık ve Duygusal Zeka Düzeylerine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri</i>	39
Tablo 3 <i>Okul Öncesi Dönem Çocukların Cinsiyet Değişkenine Göre Duygusal Zekaları Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları</i>	41
Tablo 4 <i>Okul Öncesi Dönem Çocukların Yaş Değişkenine Göre Duygusal Zekaları Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları</i>	42
Tablo 5 <i>Okul Öncesi Dönem Çocukların Doğum Sırası Değişkenine Göre Duygusal Zekaları Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal- Wallis Testi Sonuçları</i>	44
Tablo 6 <i>Okul Öncesi Dönem Çocukların Annenin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Duygusal Zekaları Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal- Wallis Testi Sonuçları</i>	45
Tablo 7 <i>Okul Öncesi Dönem Çocukların Annenin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Duygusal Zekaları Arasındaki Farklılığa İlişkin LSD Test sonuçları</i>	46
Tablo 8 <i>Okul Öncesi Dönem Çocukların Babanın Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Duygusal Zekaları Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal- Wallis Testi Sonuçları</i>	47
Tablo 9 <i>Okul Öncesi Dönem Çocukların Babanın Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Duygusal Zekaları Arasındaki Farklılığa İlişkin LSD Test sonuçları</i>	48
Tablo 10 <i>Okul Öncesi Dönem Çocukların Cinsiyet Değişkenine Göre Psikolojik Sağlamlıkları Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları</i>	49
Tablo 11 <i>Okul Öncesi Dönem Çocukların Yaş Değişkenine Göre Psikolojik Sağlamlıkları Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları</i>	51
Tablo 12 <i>Okul Öncesi Dönem Çocukların Doğum Sırası Değişkenine Göre Psikolojik Sağlamlıkları Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal- Wallis Testi Sonuçları</i>	52
Tablo 13 <i>Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Annenin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Psikolojik Sağlamlıkları Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal- Wallis Testi Sonuçları</i>	54

Tablo 14 <i>Okul Öncesi Dönem Çocukların Babanın Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Psikolojik Sağlımlıkları Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal- Wallis Testi Sonuçları</i>	54
Tablo 15 <i>Okul Öncesi Dönem Çocukların Psikolojik Sağlımlıkları ve Duygusal Zekaları Arasındaki İlişkiye Yönelik Korelasyon Testi Sonuçları</i>	56

Şekiller Dizini

Şekil 1 <i>Petrides ve Furnham (2000b, 2001) Algılanan Duygusal Zeka/ Duygusal Zeka Özellik Modeli ve Bileşenleri.....</i>	17
---	-----------

Simgeler ve Kısaltmalar Dizini

IQ: Zeka Seviyesi

Bölüm 1

Giriş

Birey, yaşamı boyunca birçok zorlu koşul ve stres yaratan durumla karşı karşıya kalmaktadır. Zorlu koşullara rağmen bazı bireyler başarılı bir şekilde yaşamlarına devam edebilirken, bazılarıysa bunu başaramamaktadır. Bireylerdeki iki farklı durum araştırmacıların ilgisini çekmiştir ve bunun sebeplerini araştırmaya başlamışlardır (Cihan Güngör, 2014; Damasio, Borsa ve De Silva, 2011; Doğan, 2015; Gutman, 2008; Wright ve Masten, 2005). Araştırmalar sonucunda psikolojik sağlık kavramı ortaya çıkmıştır. Psikolojik sağlık, bireyin yaşamını olumsuz bir şekilde etkileyebilecek stres yaratan, zorlu ve olumsuz koşullara rağmen uyum gösterme davranışında bulunması, gelişimini olumlu bir şekilde devam ettirebilmesi olarak tanımlanmaktadır (Masten, 2001, s. 228).

Psikolojik sağlık ile ilgili yapılan araştırmalarda sağlamlığı etkileyen iki ana faktör olan risk faktörleri ve koruyucu faktörler belirlenmiştir. Bahsedilen ana faktörlerden risk faktörleri bireyin psikolojik sağlamlığını azaltırken, koruyucu faktörler ise bireyin sağlamlığını artırıcı etki göstermektedir. Risk faktörlerinin olumsuz sonuçlarını önleyen bir faktör olarak koruyucu faktörler karşımıza çıkmaktadır (Barankin ve Khanlou, 2007). Olumsuz sonuçları önleyen koruyucu faktörler, çocuğun psikolojik sağlamlığında etkilerini çeşitli boyutlarda göstermektedir. Bahsedilen boyutlardan bireysel boyutun içeriğinde; olumsuz durumlarla baş etme becerileri, çocuğun duygularını fark edebilmesi, anlayabilmesi ve ifade edebilmesi, genetik ve biyolojik faktörler, olumlu sosyal beceriler, olumlu tutumlar ve empati yer almaktadır (Beyond Blue, 2017). Bireysel boyutların içeriğinde yer alan empati kurma ve duyguların fark edilmesi ve ifade edilmesi, çocuğun yaşamında; bebeklik döneminden itibaren davranışlarında ve çevre ile etkileşiminde, çocuğun bulunduğu ortama uyumunu sağlayan güç olarak ifade edilebilir. Çocuklar da doğumla birlikte bu gücü keşfetmeye ve geliştirmeye başlarlar; duygularını tanıyıp, davranışlarına duyguları ile yön verirler (Leyden ve Shale, 2012; Oktay, 2010).

Çocuğun hayatında birçok etkiye sahip olan duyguların etkileşim içinde olduğu bir diğer kavram ise zeka kavramıdır. Başlangıçta birbirinden farklı iki kavram olarak ele alınan duygular ve zeka kavramı, yüksek IQ'ya sahip çocukların farklı seviyede başarı göstermeleriyle birlikte birbiri üzerinde etki sahibi olan kavramlar olarak dikkat çekmiştir (Önder & Gülay Ogelman, 2020, s.3). Duygusal zeka kavramını Goleman; “kendini harekete geçirebilme, aksiliklere rağmen yoluna devam edebilme, dürtüleri kontrol ederek tatmini erteleyebilme, ruh hâlini düzenleyebilme, sıkıntıların düşünmeyi engellemesine izin vermeme, kendini başkasının yerine koyabilme ve umut besleme” olarak tanımlamaktadır (Goleman, 2011, s. 62). Duygusal zekası desteklenen çocukların duygularını anlama, yönetme, duygularını kontrol edebilme becerisinin geliştiği görülmektedir. Bahsedilen becerilerde gelişim gösteren çocuklar, akran ilişkilerinde başarılı, kendisiyle ilgili olumlu duygular besleyen, problem çözme becerileri yüksek, yaşadığı olumsuz duygular karşısında yeniden toparlanabilme becerisi gösteren, başkalarının duygularını anlamlandırmada başarılı bireyler olarak karşımıza çıkmaktadır (Şen, 2017). Gelişim gösteren çocuklardaki özellikler aynı zamanda psikolojik sağlamlığı yüksek olan çocukların özellikleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Belirli bir sosyal duygusal gelişimi okul öncesi dönemde gösterebilen çocukların, ilerleyen dönemlerde daha dirençli olmalarının, zorluklarla karşılaştıklarında daha etkili bir şekilde başa çıkmalarının daha mümkün olduğunu gösteren araştırmalar bulunmaktadır (Doll ve Lyon, 1998). Karşılaşılan zorlukların üstesinden yetişkin desteği olmadan çocuğun tek başına gelebilecek yeterlilikte olması, çocuğun kendisini bağımlı kişilik özelliğinden çıkarıp, kendine yetebilen sağlam bir kişilik oluşturabilmesi açısından önemlidir. (Porges,2011; Ulutaş ve Ömeroğlu, 2007)

Çocuğun sağlam bir kişilik oluşturup, kendine yetebilmesi için zorluklar ve stres yaratan durumlar karşısında nasıl davranması gerektiğini, çocuğun gelişim alanlarındaki temelin atıldığı okul öncesi dönemde öğretmemiz önemli bir yer tutmaktadır. Okul öncesi dönemde, çocuğun yaşamını olumsuz yönde etkileyen risk faktörleri ve stres yaratan

olumsuz durumlara rağmen çocuğun olumlu gelişim ve uyum göstermesini sağlayan psikolojik sağlamlığın yüksek oluşu çocuğun gelecekteki yaşamını da etkileyeceğinden, sağlıklı nesillerin yetişmesine de öncülük edecektir (Barankin & Khanlou, 2007, s.15; Önder & Gülay Ogelman, 2020, s.8).

Özetle psikolojik sağlamlık ve duygular arasındaki ilişkiye bakıldığında duygusal zekanın psikolojik sağlamlığın geliştirilmesinde önemli bir etken olacağı varsayılmaktadır. Psikolojik sağlamlığı olan bireylerin yetiştirilmesi için etkili olan faktörlerin araştırılması erken çocukluk dönemi açısından önem arz etmektedir.

Problem Durumu

Çocuklar yaşamları boyunca; okula uyum, duyguları anlama ve ifade etme, sağlık sorunları, stres yaratan olumsuz yaşantılar, aile üyelerinde yaşanan kayıplar, doğal afetler gibi zorluklarla karşılaşabilmektedirler. Bazı çocuklar zorluklarla karşılaştıklarında yaşamlarına başarılı bir şekilde devam ederken bazıları ise uyum sağlamada sorun yaşamaktadır. Çocuklar arasındaki bu farklılıklar; zorluklar ve stres yaratan durumlar karşısında çocuğun uyum sağlama, başarılı bir şekilde üstesinden gelme becerisi göstermesi psikolojik sağlamlığa işaret etmektedir (Crawford, Wirght ve Masten, 2006; Masten, Gewirtz ve Sapienza, 2013). Psikolojik sağlamlığı yüksek olan çocuklar zorlukların üstesinden daha kolay gelebilmektedir. Okul öncesi dönem çocuklarının ileride sağlıklı, güçlü bir yaşam sürdürmeleri için psikolojik sağlamlık kavramı ve bu kavramı etkileyen ve güçlendiren etkenler üzerinde çalışmak önem kazanmaktadır. Psikolojik sağlamlığı güçlendiren etkenlerin başında gelen koruyucu faktörler arasında yer alan empati, zeka, duyguları anlama ve ifade etme, duyguları yönetebilme, öz farkındalık, öz saygı gibi özelliklerin duygusal zeka kavramının da alt boyutları arasında yer alması iki kavramın ilişkili olabileceğini düşündürdüğünden bu araştırmada iki kavram arasındaki ilişki araştırılmıştır. İki kavram arasındaki ilişkinin belirlendiği çalışmanın sonuçlarının, çocukların gelecek

yaşantılarında güçlü bireyler olarak yetişmesine etki eden faktörleri inceleyerek alan bilgisine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Çocuğun, sağlıklı gelişim gösterebilmesi ve problem yaratan durumların çok büyük boyutlara ulaşmadan erken müdahaleye fırsat verebilmesi için çocuğun yaşamındaki ilk beş yıl büyük önem taşımaktadır (CASEL, 2003). Çocuğun yaşamındaki ilk yılları kapsayan okul öncesi dönemde çocuğun; duygu düzenleme, sağlıklı akran ilişkilerinde bulunma, okula uyum gibi bazı önemli becerileri geliştirmesi ve bu beceriler sayesinde zorluklar karşısında baş etme davranışı gösterebilmesi gerekmektedir (Crawford, Wirght ve Masten, 2006). Çocuğun zorluklar karşısında baş etme becerisi olarak tanımlanan psikolojik sağlamlık, insanlarda geliştirilmesi mümkün bir kavram olarak karşımıza çıkar (Taket vd., 2012). Psikolojik sağlamlığın geliştirilmesinde okullar, özellikle okul öncesi dönemdeki çocukların duygusal tepkilerini düzenleyebilmesi, sağlıklı sosyal ilişkiler geliştirebilmesi ve problem durumlar karşısında çözüm üretebilmesini öğrenebilmeleri açısından önemli birer aracı olmaktadır (Hughes, Graham- Bermann ve Gruber, 2001; Keskin, 2015).

Okulların farklı kademelerindeki duygusal zeka ve psikolojik sağlamlığın araştırıldığı çalışmalardan biri olan ortaokul öğrencilerinin duygusal zekaları ve psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmanın sonucuna göre ortaokul öğrencilerinin psikolojik sağlamlıkları ve duygusal zekaları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Ak, 2016). Aynı şekilde Ergün (2016), araştırmasında psikolojik sağlamlık ve duygusal zeka arasındaki ilişkiyi inceleyerek, lisede öğrenim görmekte olan öğrencileri çalışmasına dahil etmiştir. Araştırma sonucunda duygusal zekanın psikolojik sağlamlık üzerindeki etkisinin anlamlı olduğunu bulmuştur.

Psikolojik sağlamlık ve duygusal zeka arasındaki ilişkinin incelendiği eğitimin farklı kademelerinde yapılan araştırmalar göz önünde bulundurulduğunda bu ilişkiyi okul öncesi kademesinde değerlendirecek bir araştırmanın alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın hedef kitlesini oluşturan çocukların bulunduğu kademe olan okul öncesi eğitim, çocuğun ilerleyen dönemlerde de yaşamını etkileyen gelişimsel özelliklerin temelini oluşturmasından dolayı, psikolojik sağlamlığın bu dönemden itibaren desteklenmesi önemlidir (Özbey, 2019, s.765).

Araştırma Problemi

Okul öncesi dönem çocuklarının psikolojik sağlamlıkları ve duygusal zekaları arasında ilişki var mıdır?

Alt Problemler

Okul öncesi dönem çocuklarının psikolojik sağlamlıkları ne düzeydedir?

Okul öncesi dönem çocuklarının duygusal zekaları ne düzeydedir?

Okul öncesi dönem çocuklarının duygusal zekaları,

a- Çocuğun yaşı

b- Çocuğun cinsiyeti

c- Doğum sırası

d- Annenin öğrenim durumu

e- Babanın öğrenim durumu

değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?

Okul öncesi dönem çocuklarının psikolojik sağlamlıkları,

a- Çocuğun yaşı

b- Çocuğun cinsiyeti

c- Doğum sırası

d- Annenin öğrenim durumu

e- Babanın öğrenim durumu

değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?

Sayıtlar

- Öğretmenlerin veri toplama araçlarına objektif bir şekilde yanıt verdiği,
- Erken Çocuklukta Yılmazlık Ölçeği'nin okul öncesi dönem çocuklarının psikolojik sağlamlıklarını ölçtüğü,
- Sullivan Öğretmenler İçin Çocukların Duygusal Zekalarını Değerlendirme Ölçeği'nin okul öncesi dönem çocuklarının duygusal zekalarını ölçtüğü varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Araştırma 2020-2021 yılında Ankara ilinde okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 48- 72 ay çocukların öğretmenlerinin ölçeklere verdikleri yanıtlar ile sınırlıdır.

Tanımlar

Duygusal Zeka: Bireyin dürtülerini kontrol edebilme yetisine sahip olması, kendisini harekete geçirebilmesi, olumsuz durumlar karşısında ruh halini düzenleyebilmesi, kendisini karşısındaki kişinin yerine koyabilme yetisine sahip olması durumudur (Goleman, 2016).

Psikolojik Sağlamlık: Bir stres durumu ya da üzücü bir olaydan sonra bireyin tekrar iyileşmesi, süreçlere başarılı bir şekilde uyum gösterebilmesi olarak tanımlanmıştır. (Cicchetti, Rogosch, Lynch & Holt, 1993).

Bölüm 2

Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar

Psikolojik Sağlamlık

Psikolojik sağlamlık kavramı, 1970'lerin ortalarında bilimsel olarak araştırılmaya başlanmıştır. Bu çalışmalarla birlikte bireyin yaşadığı sorunlara odaklanmak yerine bu sorunlara yol açabilecek durumlara odaklanılmaya başlanmış, bireyde zorlu koşullara sebep olan nedenleri önleme, iyileştirmeye yönelik gösterilen çaba ön planda tutulmuştur. Bu çalışmalarda ilk önce bireyselliğe önem verilip, bireysel dayanıklılık üzerinde durulurken, daha sonra sosyal etkenlere de yönelik çalışmalara başlanılmıştır (Masten, 2001; Masten, Brest ve Garmezzy, 1990; Werner ve Smith, 1992). Karşılaşılan stres durumu hem fiziksel hem de ruhsal birçok rahatsızlıklara sebep olabilirken, kişiler aynı stres durumuna farklı tepkiler gösterebilmektedir. Bazı kişiler için bu stres durumları ile başa çıkabilme becerisi göstermek çok daha zor olmaktadır (Kumartaşlı, 2013). Bireyin, bir stres durumu ya da üzücü bir olaydan sonra tekrar iyileşmesi, süreçlere başarılı bir şekilde uyum gösterebilmesi psikolojik sağlamlık olarak tanımlanmıştır (Cicchetti, Rogosch, Lynch & Holt, 1993).

Psikolojik sağlamlık gösteren bireylerin yaşadıkları stres yaratan zorlu koşullar karşısında başa çıkabilme becerisi göstermesi, çevresindeki kişilerle iletişim becerilerinin güçlü olması, hayal kırıklıklarının üstesinden gelebilmede başarılı olması, kendisine ve başkalarına karşı davranışlarında saygılı olması beklenmektedir (Goldstein & Brooks, 2013, s.3).

Erken çocukluk döneminde psikolojik sağlamlığın gelişimi, çocuğun içinde bulunduğu birçok faktörden etkilenerek değişim gösterir. Aile, çocuğun ilk olarak etkileşim içinde olduğu yapı olarak psikolojik sağlamlıkta temel oluştururken, okul ortamı, öğretmen ve çevrenin zaman içerisinde, farklı koşullarla birlikte çocuk üzerindeki etkisi psikolojik sağlamlıkta değişimlere neden olur (Irmak, 2008). Psikolojik sağlamlığın gelişiminde etkili olan bireysel, aile ve çevre etkenleri ekolojik kuram çerçevesinde değerlendirilebilir (Luthar

ve Cicchetti, 2000). Çocuğun bu çoklu ortamlarla etkileşim içinde bulunması psikolojik sağlamlığın temeline dayanan ekolojik sağlamlık modelini içerir. Ekolojik sağlamlık modelinde çocuk, aile, çevre, toplum gibi ortamlarda yeni yaşam deneyimleri oluşturur, duygularını yönetme becerisini geliştirmeyi öğrenir (Mihaelaa, 2015). Ekolojik kuramda çocuk içinde bulunduğu ortamdaki bireysel, ailesel, okul, toplum gibi birçok faktörden etkilenecek psikolojik sağlamlığını geliştirir. Bu faktörler; bireysel faktörler (mizaç, zeka düzeyi, empati, öz düzenleme becerisi, benlik saygısı vb.), ailevi faktörler (eğitim durumu, ailedeki iletişim, ebeveyn tutumları vb.), okul ve toplumsal faktörler (akran ilişkileri, öğretmen desteği, kültürel değerler, toplumsal ilişkiler vb.) olarak ele alınabilir (Aldwin & Igarashi, 2012; Betancourts vd., 2013; Pieloch, McCullough ve Marks 2016; Ungar, 2012).

Bireysel, ailesel ve çevresel faktörlerin ele alındığı bireyin psikolojik sağlamlığının temelini oluşturan koruyucu ve risk faktörleri aşağıda açıklanmıştır.

Psikolojik Sağlamlıkta Risk Faktörleri ve Koruyucu Faktörler

Risk Faktörleri

Risk; bireyin gelişiminde olumsuz bir duruma sebep olabilecek, yaşamında zorlukların ve sorunların çıkmasında etkili olan faktörlerdir (Richman & Fraser, 2001, s.2). Risk faktörleri olarak tanımlanan olumsuz ve zorlu yaşam deneyimleri, stres veren olaylar bireyin ruh sağlığını etkileyerek ruh sağlığı sorunları ve davranış problemlerini neden olabilmektedir (Armstrong & Galligan, 2011, s.333; Kararımak, 2006, s.132). Risk faktörleri de kendi içerisinde bireysel, ailesel ve çevresel olarak 3 gruba ayrılmıştır (Gizir, 2007, s. 114; Ülker Tümlü, 2012, s. 13).

Bireysel Risk Faktörleri. Zorlu yaşam şartlarına maruz kalan bireylerin, karşılaştığı zorluklar karşısında etkili başa çıkma yöntemlerini kullanabilmesini ve uyum becerisini olumsuz yönde etkileyen kişilik özellikleri olarak tanımlanabilir (Özer, 2013, s.40). Çocuktaki bu bireysel faktörler, zeka düzeyi, cinsiyeti, yaşı, mizacı, empati becerisi, sağlık durumu, sosyal yeterlilik, benlik algısı, akademik beceriler, zor duyguları (öfke, kızgınlık) idare etme

becerisi, dil becerileri, stres durumlarının üstesinden gelebilme becerisi olarak sıralanabilir (Barankin ve Khanlou, 2007; Benzies ve Mychasiuk, 2009; Çataloğlu, 2011; Masten, 2001; Terzi, 2008; Ülker Tümlü ve Recepoğlu, 2013).

Ailesel Risk Faktörleri. Aile okul öncesi dönem çocuklarının psikolojik sağlamliğını etkileyen önemli faktörlerdendir (Fergus ve Zimmerman, 2005). Ailesel risk faktörleri arasında aile içi şiddet, ebeveynlerin öğrenim durumu, aile üyeleri arasındaki iletişim, ebeveynlerin hayatta olup olmama durumu, ebeveynlerin tutumları (sert, tutarsız), kalabalık aile yapısı, ebeveynlerin ayrı olması ya da tek bir ebeveyne sahip olma, aile üyelerinin sağlık durumu sayılabilir (Bolat, 2013, s. 29; Campbell, Cohan & Stein, 2006, s.588; Gizir, 2007, s. 117; Öz & Bahadır Yılmaz, 2009, s. 84; Ülker Tümlü, 2012, s. 14).

Çevresel Risk Faktörleri. Bireyin bulunduğu ortam, sosyal çevresi, sosyal şartları ve yaşam koşullarında bulunan ve olumsuz tecrübeler yaşamasına sebep olan bireysel ve ailesel risk faktörleri dışında kalan faktörlerdir (Özer, 2013, s.42).

Koruyucu Faktörler

Psikolojik sağlamlıkla ilgili çalışmalarda koruyucu faktörlerin incelenmesi, risk altında bulunan bazı bireylerin diğerlerine göre yaşadıkları olumsuzlukların üstesinden daha kolay gelmesi ve daha çabuk uyum sağlamasının nedenlerini anlayabilmemiz açısından önem kazanmaktadır (Masten ve Reed, 2002). Koruyucu faktörler bireysel, ailesel ve çevresel olarak üçe ayrılmıştır (Zimmerman, 2013, s.382).

Bireysel Koruyucu Faktörler. Bireyin olumsuz ya da riskli bir durumla karşılaşması durumunda bu durumda üstesinden olumlu bir şekilde gelmesini sağlayan, problem çözümünü kolaylaştıran ve problem durumunda gerekli önlemleri almasını sağlayan faktörlerdir (Gürgan, 2006, s.36). Yaş, cinsiyet, akademik beceriler, zeka, özgüven, özsaygı, problem çözme becerileri, olumlu mizaç özellikleri, ileriye dönük olumlu hedefler koyabilme becerisi, sosyal yeterlilikler, empati becerisi, umut, olumlu benlik algısı bireysel koruyucu

faktörler arasında sayılabilir (Eminağaoğlu, 2006, s. 28; Gizir, 2007, s. 118; Kararımak, 2006, s. 133).

Ailesel Koruyucu Faktörler. Bireyin içinde bulunduğu ailede olumlu iletişimin olması, yardımlaşma, olumlu ebeveyn tutumları, güvenli bağın oluşması, birlikte geçirilen zamanın niteliği, aileyle edinilen olumlu tecrübeler gibi faktörler bireyde psikolojik sağlamlığı desteklemektedir (Benzies ve Mychasiuk, 2009).

Çevresel Koruyucu Faktörler. Bireyin karşılaşılabileceği risk durumlarının üstesinden gelebilmesi için gerekli olan bir diğer etken de çevresel koruyucu faktörlerdir. Çevresel koruyucu faktörler bireyin ailesi dışındaki çevresini temsil eder. Bu faktörler arasında olumlu akran ilişkileri, bireyin çevresi ile kurduğu etkili iletişim, olumlu bir okul ortamı, öğretmen ile kurulan olumlu iletişim, toplum içinde güven düzeyinin yüksek oluşu, toplumda sağlık hizmetlerinin erişilebilir durumda olması, toplum içindeki sosyal faaliyetlere katılım olarak sayılabilir (Eminağaoğlu, 2006, s. 28; Kararımak, 2006, s. 133; Masten & Reed, 2002; Öz & Bahadır Yılmaz, 2009, s.84).

Okul Öncesi Dönemde Psikolojik Sağlamlığın Önemi

Stres yaratan, zorluklara sebep olan durumlar her çocuğu farklı düzeyde etkilemektedir. Uzmanların yaptığı araştırmalar sonucunda bazı çocukların diğer çocuklara göre bu stres yaratan durumlarla daha kolay başa çıktığı gözlemlenmiş, bunu sağlayan faktörün de psikolojik sağlamlık olarak ifade edilen bir güç olduğu ifade edilmiştir (Portilla ve Obradovi, 2013). Psikolojik sağlamlık, aile üyelerinden birinin kaybı, okul değişikliği, okula başlama, sosyoekonomik koşulların elverişsiz olduğu durumlarda başarı gösterme, sağlık sorunlarının bulunduğu bir ortamda büyüme gibi farklı örneklerle açıklanan durumlarda bireyin iyileşme gösterdiği, kendisini topladığı süreci ifade eder (Masten, Gewirtz ve Sapienza, 2013). Psikolojik sağlamlık gösteren bir çocuk değişen şartlara karşı uyum göstermede başarılıdır, problem çözme yöntemlerini esnek bir şekilde kullanabilir, değişen durumlara göre davranışlarını düzenleyebilir. Psikolojik sağlamlığı düşük olan

çocuk ise, değişen şartlardan rahatsız olur ve stres yaratan durumlarda kaygılıdır, olumsuz bir durum karşısında zor toparlanır (Block ve Block, 2006).

Küçük yaştaki çocuklarda psikolojik sağlamlığın gelişim göstermesi, stres yaratan durumlar karşısında kolay toparlanabilme beceri göstermesini, olumsuzluklardan etkilenme düzeylerini azaltır. Psikolojik sağlamlıkla ilgili yapılan araştırmalarda okul öncesi dönemin önemine işaret etmektedir (Masten, Burt ve Coastsworth, 2006). Tüm gelişim alanlarında temelin atıldığı yıllar olan okul öncesi dönem psikolojik sağlamlığın da temelinin atıldığı dönemdir (Berg, 2011).

Çocuğun karakter yapısının oluştuğu, sosyal duygusal, zihinsel becerilerin kazanıldığı, duyu kontrolünün ve denetim mekanizmalarının etkilendiği erken çocukluk dönemi, yaşanan sorunların sağlıklı bir şekilde çözümlenmesi ve çocuğun yaşamının ilerleyen dönemlerinin olumsuz bir şekilde etkilenmemesi açısından kritik bir dönemdir (Gün, 2021; Şahan Aktan ve Önder, 2018; Yule, 2017). Çocukların olumlu ve olumsuz duyguların farkına vardığı, anlamlandırabildiği, bu duygular arasında ayırım yapabildiği ve duygularını düzenlemeyi öğrendiği okul öncesi dönem bireyin sosyal duygusal gelişimi ve yaşamının ilerleyen dönemleri açısından büyük öneme sahiptir (Izard vd., 2004). Çocukların yaşına uygun sosyal beceriler ve empati geliştirememesi, ilerleyen dönemde akran reddi yaşamaları, benlik algısının düşük olması, farklı sosyal- duygusal sorunlar için bir risk oluşturmaktadır (Merrell, Whitcomb ve Parisi, 2009).

Erken çocukluktaki davranış problemleri ve bireyin ilerleyen yıllardaki ruh sağlığı arasındaki bağlantı göz önüne alındığında ve okul öncesi dönemin bireyin gelişimindeki etkisi düşünüldüğünde çocukların psikolojik sağlamlıklarının erken dönemde desteklenmesi büyük önem taşımaktadır (Kim-Cohen vd., 2003; Özbey, 2019; Yule, 2017).

Psikolojik sağlamlığın geliştirilmesinde, okul öncesi dönemin önemi göz önünde bulundurulduğunda bu dönemde psikolojik sağlamlığı nasıl ve hangi faktörlerle destekleyeceğimizin bilinmesi gerekmektedir. Psikolojik sağlamlığı yüksek çocuğun profiline bakıldığında, çocukların duyarlılık, empati, yüksek iletişim becerileri, olumsuz

duygularını düzenleyebilme ve yönetebilme, olumlu duygularının farkına varma, yaşama yönelik umut besleme, başarıya ulaşmada motivasyon gösterme, problemlere çözüm önerileri getirebilme gibi özellikler gösterdiği gözlemlenmiştir (Benard, 1991). Bu özelliklerden duyguları yönetebilme ve tanımlayabilme becerisi, çocuğun empati gösterebilmesi, olumsuz duyguları ile baş edebilmesi duygulara yönelik bir başka kavram olan duygusal zekada karşımıza çıkmaktadır. Bu iki kavramda yer alan faktörlerin gösterdiği benzerlik iki kavram arasındaki ilişkinin araştırılıp, psikolojik sağlamlığı geliştirmede rehberlik edebilmesi açısından önemli görülmektedir.

Duygusal Zekâ

Zeka kavramı kişinin hayatı boyunca eğitim, sosyal ve meslek hayatı gibi yer aldığı her türlü ortamda var olabilmesi ve başarı gösterebilmesinde etkili olan bilişsel ve zihinsel süreçler olarak belirtilmektedir. Kişinin başarı gösterdiği bir olay ya da süreçte belirtilen yüksek zeka bununla bağlantılı olarak yüksek düzeyde bilişsel ve zihinsel performans olarak düşünülebilir. Zekâ kavramının anlamlandırılması ve değerlendirilmesi ile ilgili araştırmalar 19.yy itibariyle artmıştır. Zekâ ile ilgili araştırmaların artışıyla birlikte akademik becerileri yüksek olan bireylerin farklı düzeyde başarı göstermeleri zekâ kavramına farklı bir bakış açısı getirerek duyguların da zekâ ile ilişkili olabileceğine dikkat çekilmiştir (Yazıcı, 2020). Bireyin yaşam başarısını etkileyen faktörlerin incelenmesiyle birlikte duyguların da bu faktörler arasında görülmesi duygusal yeteneğin konuşulmaya başlamasını ve zekayı sadece bilişsel süreçler olarak görmeyip zekanın farklı yetenekleri barındırdığını savunan araştırmacıların ortaya çıkmasını sağlamıştır. 1920 yılında zekayı “öğrenme yeteneği” olarak varsayan Thorndike, zekayı mekanik, sosyal ve soyut zeka olarak üç alana ayırmıştır ve sosyal zekayı, kişinin insan ilişkilerinde nasıl davranacaklarını anlayabilmeleri ve bu davranışlarını ve kişilerarası ilişkilerini yönetebilme becerisi göstermeleri olarak açıklamıştır. (Easton, 2004). Thorndike’ın zeka kavramını farklı alanlara ayırarak açıklamasıyla birlikte zeka kavramındaki çoklu yapıyı Gardner (1999) çoklu zeka kuramı ile geliştirerek farklı bir bakış açısı ile ele almıştır. Çoklu zeka kuramında zeka kavramı bireyin

sosyal çevresini şekillendirmesi ve bireyin sorunlarını çözme becerisi olarak ele alınmıştır (Gardner ve Hatch, 1989). Gardner, kuramında belirttiği çoklu zekanın boyutlarından olan kişisel ve kişiler arası zekayı tanımlarken kişisel zekayı kişinin kendi duygularını tanıması ve anlamlandırması olarak ifade etmiştir. Kişiler arası zeka da ise kişinin başkalarının duygularını anlayabilmesi, karşısındaki kişinin davranışlarını anlaması ve değerlendirebilme yeteneğinin olması olarak ifade etmiştir (Easton, 2004). Thorndike ve Howard Gardner'ın zekayı çoklu bir şekilde ele alması ve zekayı ayırdıkları boyutlarda sosyal zekaya yer vermeleri, duyguların zeka üzerindeki etkileri, duygusal zekanın oluşmasına katkıda bulunmuştur.

Zekâ kavramı üzerinde duyguların önemine dikkat çekilmesi ile birlikte duygusal zekâ kavramı ortaya çıkmıştır. Duygusal zekâ kavramını 1990 yılında ilk kez kullanan Mayer ve Salovey, duygusal zekayı tanımlamak için empati, kişinin duygularının farkında olması, duygularını tanıması ve yorumlayabilmesi, problem çözme becerisi, sebat gibi kavramlardan yararlanmışlardır (Shapiro, 2004).

Mayer ve Salovey'den sonra birçok araştırmacı duygusal zekâ ile ilgili çalışmış, bu alanla ilgili en çok bilinen modellerden birisi de Daniel Goleman tarafından geliştirilen modeldir. Goleman duygusal zekayı beş temel boyutta ele almıştır. Bunlar; *duyguların farkında olma, duyguları yönetme, empati, kişinin kendini motive etmesi ve sosyal becerilerdir* (Goleman, 2011; Titrek, 2010).

Goleman, bireylerin iki zihne sahip olduğunu ve bu zihinlerden birinin düşündüğünü diğerinin ise hissettiğini belirtir. Bu iki zihin birbiri ile uyum içinde çalışarak kararlarımıza yön vermektedir. Bu yüzden aklımızın tam bir verimle çalışabilmesi için sadece IQ değil duygusal zekâ da önemli bir yer kazanmaktadır (Goleman, 2005, s.34, 63)

Duygusal zekâ ile ilgili araştırmalarla birlikte birçok tanımlamalar ve modeller ortaya çıkmıştır. Bu tanımlar ve modeller kişilerin duygularını anlamlandırabilmesi ve yönetmesi, empati kurabilmesi, bireyin insan ilişkilerinde olumlu sosyal becerilere sahip olması gibi kavramlara değinmesiyle birlikte ortak paydada buluşmaktadır.

Duygusal zekâ bireyin hayatında sadece akademik beceriler de değil aynı zamanda sosyal becerilerinde de başarılı olup, karşılaştığı zorlayıcı koşulların üstesinden gelebilmesi için önemli bir etken olarak görülmektedir. Goleman tarafından da çocukken öğrenilip, geliştirilebilir bir zekâ olarak nitelendirilen duygusal zekanın geliştirilebilmesi için çocuğun bulunduğu ortamın ve aldığı eğitimin etkisi büyük olacaktır.

Duygusal Zekâ Modelleri

1990 yılından bu yana duygusal zekâ ile ilgili araştırmalar yapılmakta olup, duygusal zekâ ile ilgili üç model kullanılmaktadır. Mayor ve Salovey tarafından geliştirilen “Yetenek Tabanlı Zekâ Modeli” nde birey duygularını tanımlayabilmek ve duygularını zihinsel süreçlerini kolaylaştıracak şekilde kullanabilmek için bir dizi duygusal yeteneklere ihtiyaç duyar. Goleman, Bar-On, Cooper ve Sawaf tarafından geliştirilen duygusal zekâ modeli “Karma Duygusal Zekâ Modeli” dir ve bu duygusal zeka modelinde zihinsel yeteneklerle birlikte kişisel ve sosyal yeterlilikler de ele alınmıştır. Üçüncü duygusal zekâ modeli ise Petrides tarafından geliştirilen “Algılanan Duygusal Zekâ/ Duygusal Zekâ Özellik Modeli” dir. Bu modelde duygusal tecrübelerin temelinde yer alan kişilik özelliklerine dikkat edilir, duygusal zekâ benlik algısının bir kümesi olarak kabul edilir.

Yetenek Tabanlı Duygusal Zekâ Modeli

Bu modelde Mayer ve Salovey, duygusal zekayı kişinin karşılaştığı problem durumlarını çözmek ve davranışlarını düzenlemek için bireyin kendisinin ve başkalarının duygularını algılamasına ve anlamasına, bu duyguları kullanıp, yönetebilmesine dikkat çekmektedir. Duygusal zekayı, bilişsel ve duygusal yeteneklerin ortak bir kullanımı olarak ortaya çıkan bir zeka türü olmasından dolayı ayrı bir zeka türü olarak ele almışlardır (Şen,2017; Yüksel, 2006). Duygusal zekanın dört bileşeni vardır;

Duyguları Algılama. Bireyin kendi duygularını ve başkalarının duygularının kavrayıp, bu duyguları ifade edebilme becerisidir.

Düşünceyi Kolaylaştırma. Duyguların, bilişsel süreçlerde kullanılıp, problem çözmeye, iletişim kurma, bir düşünce üzerinde karar verme gibi yetilere rehberlik edilmesi sürecidir.

Duyguları Anlama. Farklı duygular arasındaki ilişkileri, bir duygudan diğerine geçişindeki duygu değişimini ve arasındaki bağlantıyı anlama sürecini kapsar. Bireyin bu yetiye sahip olması için duyguları farklı sözcüklerle tanımlayabilecek dil becerisine sahip olması gerekir.

Duyguları Yönetme. Bireyin duygularını kavrayıp, bu duygular arasındaki ilişkiyi doğru bir şekilde analiz edip, bu duygunun değişebileceğini fark etmesi ve farklı yöntemler kullanarak duygularını değiştirip, duygularını yönetebilecek beceriye sahip olması durumudur (Yazıcı, 2020, s.9).

Goleman Karma Duygusal Zeka Modeli

Goleman , teknoloji ile birlikte ilerleyen süreçte bireyin hayatın getirdiği değişimlere ayak uydurabilmesi için sadece IQ'nun yeterli olmayacağını; bireyin duygularını değerlendirip, yönetebildiği duygusal zekanın bireyin yaşamında belirleyici unsur olduğunu vurgulamıştır. Bilişsel süreçlerin ele alındığı akademik zeka ve duyguların yönetimini sağlayan duygusal zekanın birbiri ile uyum içerisinde ele alınması gerektiğini savunmuştur (Goleman,2005).

Goleman'ın modelinde duygusal zeka kişisel yeterlilikler ve sosyal yeterlilikler olmak üzere iki boyutta ele alınmıştır. Kişisel yeterlilikleri; özbilinç, özdüzenleme, ve motivasyon olarak ele alırken, sosyal yeterlilikleri de başkalarının duygularını anlama becerisi olan empati, etkili iletişim becerileri ve işbirliği gibi becerileri kapsayan sosyal beceriler olarak gruplandırmıştır (Goleman 1995; aktaran: Doğan ve Şahin, 2007).

Bar-On Karma Duygusal Zeka Modeli

Bar-On duygusal zekayı “Kişinin çevreden gelen isteklerin üstesinden başarılı bir şekilde gelmesini ve çevresi ile uyumlu bir ilişki kurabilmesini sağlayan kişisel, duygusal ve sosyal becerilerin tamamı” olarak açıklamıştır (Bar-On, 1995, s.28).

Bar-On duygusal zeka modelini kişisel beceriler, kişilerarası beceriler, uyum gösterme, stres yönetimi, genel ruh durumu olarak beş boyutta ele almıştır. Bu beş boyutun alt boyutları aşağıdaki gibi gruplandırılmıştır;

Kişisel Beceriler

- Özsaygı
- Bağımsızlık
- Kendini Gerçekleştirme
- Özgüven
- Duygusal Farkındalık

Kişilerarası Beceriler

- Empati
- Kişilerarası İlişkiler
- Sosyal Sorumluluk

Uyum Gösterme

- Esneklik
- Problem Çözümü
- Gerçeklilik

Stres Yönetimi

- Dürtü Kontrolü
- Stres Toleransı

Genel Ruh Durumu

- Mutluluk
- İyimserlik (Bar-On, 2006).

Algılanan Duygusal Zeka/ Duygusal Zeka Özellik Modeli

Petrides (2010), bu zeka modelinde duygusal tecrübeleri meydana getiren kişilik özelliklerine vurgu yapmaktadır. Bu modelde algılanan duygusal zeka kişinin davranışsal yönelimleri ile ilgilidir ve bireyin kişilik özellikleri ile birlikte incelenmelidir. Bireyin kişilik özelliklerinde ele alınan beş ana kişilik özelliği ve bu özelliklerin duygusal zeka ile ilişkisini inceleyen araştırmalar mevcuttur (Tok & Moralı, 2009; Petrides, Vernon ve Schermer, 2010).

Şekil 1

Petrides ve Furnham (2000b, 2001) Algılanan Duygusal Zeka/ Duygusal Zeka Özellik Modeli ve Bileşenleri

1. İyi olma	<ul style="list-style-type: none"> • Özgüven • Mutlu olma durumu • İyimser olma
2. Öz-Kontrol	<ul style="list-style-type: none"> • Duygularını kontrol edebilme becerisi • Stresini kontrol edebilme • Dürtülerini kontrol edebilme
3. Duygusallık	<ul style="list-style-type: none"> • Başkasının ve kendi duygularını fark etme • Duygularını doğru bir yolla ifade etme • Başkasıyla kurulan iletişim • Empati yapabilme
4. Sosyallik	<ul style="list-style-type: none"> • Sosyal bir çevreye girebilme • Bir başkasının duygusu üzerinde etkide bulunabilme • Kararlı olma • Değişen şartlara uyum becerisi • Kendisini güdüleyebilme

Duygusal Zekâ Yetileri

Duygusal zeka becerileri, tanıma ve ifade etme, duygularını anlama, duyguları yönetme, empati ve sosyal beceriler olarak beş boyutta ele alınabilir (Goleman, 2005; Mayer & Salovey, 1997).

Duygularını Tanıma ve İfade Etme. Bireyin duyguları ile ilgili işlem yapabilmesi için öncelikle içinde bulunduğu duyguyu tanıması ve ifade edebilmesi gerekir. Duygusal zekanın temelini oluşturan bu yetiyi Goleman öz-bilinç boyutu olarak ele almıştır. Öz-bilinç boyutunda kişi içinde bulunduğu anda hissettiği duyguyu bilir, duygularını ifade edebilir ve duygularının nedenleri ile ilgili bir değerlendirmede bulunabilir (Goleman,1995)

Duygularını tanıma ve ifade etme yetisi bireyin kişilerarası ilişkilerinde önemli rol oynamaktadır. Duygularını tanıyan ve uygun yollarla ifade edebilen birey karşısındaki kişiyle olumlu bir iletişim kurabilir. Aksi takdirde birey duygularını ifade etmede güçlük yaşadığında karşısındaki kişiyle kuracağı iletişime de engel oluşturmuş olur ve sosyal ilişkilerinde sorunlar yaşamaya başlar. Bireyin yaşayabileceği psikolojik ve fiziksel sorunların önlenmesinde bireyin olumlu ve olumsuz duygularını tanıması ve doğru bir şekilde ifade edebilmesi önemli bir yer tutar (Titrek, 2010; Durmuşoğlu-Saltalı, 2013; Yavuzer, 2001).

Duygularını Anlama. Duyguları anlama, bireyin duygular arasındaki ilişkiyi kavrayabilmesi, içinde bulunduğu duygu durumunun sebeplerini kavrayabilmesi ve buna açıklık getirebilmesi durumudur. Goleman'ın öz-bilinç kavramının temelinde yatan duygusal farkındalık beceri ile birlikte birey hangi duyguyu hissettiğini, bu duygunun olası sebeplerini bilir ve duygular arasındaki ilişkileri de kavrayabilir. Duygular arasındaki ilişkileri kurabilme yetisi de bireyin başkalarının duygu durumlarını anladığı empati beceri ile bağlantılıdır (Goleman, 1995; Titrek, 2010; Yurdakavuştu, 2012).

Bebekler, dünyaya geldikleri andan itibaren yüz ifadelerini ayırt edebilme becerisine sahiptirler ve bu beceri bebeklerin başlıca olan duyguları (üzüntü, mutluluk, öfke vb.) anlayabilme becerisinin temelini oluşturur. İki yaşından itibaren yaşadığı olaylar karşısında

ne hissedebileceğini basit tanımlamalarla ifadelendirebilir ve yaş aldıkça başkasının duygularını da anladığını gösteren tanımlayıcı ifadelerde bulunur (Scharfe'den aktaran Ulutaş, 2005).

İlerleyen dönemlerde çocuklar daha karmaşık duygularla ilgili yorumlamalarda bulunmaya başlarlar. 4-5 yaşına geldiklerinde birçok duygunun nedenleri hakkında konuşabilseler de karmaşık duyguları anlama ve bu duygulara doğru bir tanımlama getirme becerisi 5 yaş itibarıyla gelişmektedir (Berk'ten aktaran Ulutaş,2005).

Duyguları Yönetme. Duyguları yönetebilme bireyde çok daha karmaşık bir yeti olarak karşımıza çıkmaktadır. Birey yaşadıkları karşısında dürtülerinin, isteklerinin etkisinde kalmak yerine duygularına kendisi yön verebiliyor, isteklerini erteleyebiliyor ve kendisini kontrol ediyorsa bu beceriyi gösterebiliyordur. Bu beceri ile birlikte birey yaşadığı olumsuz olaylar karşısında daha esnek davranabilir ve stres yaratan bir durumla baş etme becerisi gösterebilir (Davis,2004 ; Kansu & Beceren,2002).

Duyguları yönetme becerisi çocuklarda zamanla gelişir. Çocuk duygularını ifade etmenin farklı yollarını bulurken, toplumsal kuralların farkına varır ve duygularını bu kurallar çerçevesinde ifade etmesi gerektiğinin bilincine varmaya başlar. İki yaşında hoşnut olmadığı bir durum karşısında tepkisini beden dili ile ifade ederken, altı yaşına geldiğinde aynı durumu dil becerilerini kullanarak ifadelendirir (Hyson'dan aktaran Ulutaş 2005).

Empati. Goleman empatiyi bir başkasının nasıl hissettiğini anlayabilme, karşısındaki birey yönünden duygulara bakabilme ve bu duyguları analiz ederek karşısındaki bireyle olumlu bir ilişki kurabilme yetisi olarak tanımlar (Goleman,1995).

Duyguların gelişiminde önemli bir rol oynayan erken çocukluk dönemi empati yetisinin de temellerinin atıldığı dönemdir. Bu dönemde birey duyguları anlamaya, ifade etmeye başlar. Beş ve altı yaş itibarıyla karşısındaki kişinin duyguları hakkında yorumlama yapmaya başlayan birey için empatik yorumlamalar da başlar. Bu dönemde çocuk başkalarının duygularını anlamaya başlasa da duygularla birlikte açığa çıkan davranışların

sebebini tam olarak açıklayamaz. İlkokul çağına gelindiğinde empatiyi doğru bir şekilde ifadelendirmeye başlar (Ulutaş, 2005; Yıldız, 2016).

Sosyal Beceriler. Sosyal beceriler, insan ilişkilerinde bireyin duygularını yönetebilmesi, bireylerle sosyal etkileşim içinde olma, edindiği becerileri işbirliği, problem çözümü, takım çalışması için kullanmayı kapsamaktadır (Goleman,1995).

Çocuğun sosyal gelişimi aile içerisinde başlar ve burada edindiği becerilerle dış çevrede de gelişimi devam eder. Çocuğun olumlu sosyal becerileri kazanmasını etkileyen birçok faktör (aile ilişkileri, çevresi ile ilişkiler, cinsiyet) vardır. Çocuğun gelecekte akran zorbalığı, başarısız akran ilişkileri, yalnızlık gibi sorunları yaşamaması açısından sosyal becerileri kazanmış olması önem arz etmektedir (Kansu ve Beceren,2002).

Duygusal Zekâyı Etkileyen Faktörler

Goleman'ın da belirttiği gibi duygusal zekâ geliştirilebilir bir zekâ türüdür. Duygusal zekanın gelişimini etkileyen yaş, cinsiyet, beyin gelişimi, ailesel faktörler, kültür, mizaç, model olma gibi birçok faktör bulunmaktadır (Ulutaş 2005, Şahin 2015, Macun 2017, Şen 2017). Bu çalışmada incelenen araştırmalar ile birlikte bu faktörlerden en çok bahsedilen yaş, cinsiyet, kültür ve aileden bahsedilecektir.

Yaş. Duygusal zeka yetilerini birey dünyaya geldiği andan itibaren geliştirmeye başlar. İlk olarak birey duygularını tanır ve duygularını ifade etme becerisini gösterir. Birey yaş aldıkça ve yaşamla ilgili yeni tecrübeler kazandıkça bu yetiler de gelişim göstererek çocukların duygularını tanıma ve ifade etme becerisi ilerleme kaydeder (Köse, 2009; Ulutaş, 2005; Uyar Kurt, 2016; Yurdakavuştu, 2012)

Amerika ve Kanada'da yapılan araştırmalar duygusal zekanın yaş aldıkça ilerleme kaydettiğini göstermiş, özellikle ellili yaşlarda duygusal zeka seviyesinin en üst noktalara çıktığını belirtmişlerdir (Kırtıl, 2009).

Cinsiyet. Cinsiyet bireylerin birbirinden farklılaştığı en önemli biyolojik etmenlerden birisidir. Duygularını tanıma ve ifade etme yetisinde kız çocukları erkek çocuklarına göre daha başarılı olmaktadır (Davis,1995:660).

Aile içindeki iletişimde duygularını ifade etmeye daha çok teşvik edilen kız çocukları bu becerilerini erkek çocuklarına göre daha çabuk geliştirirken, erkek çocukları duyguları anlama ve ifade etmede zorlanmaktadır. Cinsiyetler arasındaki bu fark sosyal yaşamda da gözlenmektedir ve bu fark sonucunda kız çocukları duyguları yorumlamada daha çok beceri sahip olurken, erkek çocukları da acı, korku gibi duyguların üstesinden gelmede daha başarılı oldukları gözlemlenmektedir (Bar-On & Parker, 2000).

Kültür. Bireyin hissettiği temel duygular evrensel olarak değerlendirilse de bireyin yaşadığı sosyal çevre, aile ortamı, bu çevredeki ilişkiler duygusal zekasını etkilemektedir.

Bireyin yaşadığı çevrede duygulara verilen önem, ifade etmedeki özgürlük ve kullanılan kelimelerin çeşitliliği ne kadar fazlaysa o kültürde duygularla ilgili o kadar çok konuşuluyor anlamına gelmektedir. Bu farklılıklar çerçevesinde her kültürün kendi toplumsal kuralları ve inançları bulunmaktadır. Birey bu kültürdeki inançlara göre duygularını nasıl ifade edeceği ile ilgili davranışlar öğrenmektedir. Örneğin; Kore kültüründe çocuğun tanımadığı birisine karşı gülümsemesi doğru karşılanmamaktadır (Hyson,1994:73; Dökmen, 1998: 119).

Aile. Çocuğun doğduğu andan itibaren duygusal olarak ilk iletişimde bulunduğu kişiler aile ortamında bulunanlardır. Çocuk duygularını ifade etme, anlama, tanıma ile ilgili önemli ve temel becerileri ilk olarak ailesinde bulunan bireyleri gözlemleyerek geliştirir. Ailenin olaylar karşısında verdiği tepkiler, duyguları nasıl yönettiği, hangi duyguyu nerede kullandığı çocuk için model alınacak davranışlardır (Goleman, 2005).

Aile bireylerinin çocuğa karşı olan tutumları (otoriter, cezalandırıcı, koruyucu, demokratik vb.) çocuğun duygusal zekası üzerinde etkiye sahiptir. Yaşadığı olumsuz duygu durumlarının üstesinden gelmede başarılı, sosyal ilişkileri güçlü olan, duygularını kontrol

etme becerisi gösteren çocukların ailelerinin de duygusal zekasının yüksek olduğu görülmektedir (Shapiro, 2004; Ulutaş, 2005).

Okul Öncesi Eğitimde Duygusal Zekanın Geliştirilmesi

Goleman (2005), bireyin sahip olduğu duygusal zekanın geliştirebilir olduğunu vurgulamıştır. Bu gelişimde de çocukluk döneminin önem kazandığını, çocuğa erken yaşta duygularla ilgili eğitimlerin verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Shelly ve Brown (2004), akademik zekanın sabit olduğunu, duygusal zekanın gelişime açık bir zeka türü olduğunu ve okulların duygusal zeka eğitimi ve gelişiminde önemli bir yer tutacağını belirtmiştir.

Okul öncesi eğitim bireyin tüm gelişim alanlarında büyük ilerleme gösterdiği, kişiliğini şekillendirdiği, bireyi tüm hayatı boyunca etkilen bir dönemi kapsayan eğitim sürecidir (Aral, Kandır ve Yaşar, 2002). Bu yüzden bireye okul öncesinden itibaren duygularını anlama, ifade etme, yönetme gibi duygusal becerilerle ilgili yetkinlikleri kazandırmamız gerekmektedir. Bu yetkinlikler bireyde görülebilecek uygun olmayan davranışları da önlemede etkili olacaktır (Türnüklü, 2004). Oktay (2010) çocukların duygularını ifade ediş şekillerinde yetişkinlerin desteğine ve yol göstermesine ihtiyaç duyduklarını belirtir. Okul öncesi dönem çocukları ile yapılan araştırmalar da yetişkin desteğinin (aile, öğretmen) çocukların duygularını olumlu bir şekilde yansıtabilmesinde ve duygularını yönetebilmesinde önemli rol oynadığını göstermektedir. Poulou (2017) çocukların duygu ve davranışları üzerinde okul öncesi öğretmenlerinin duygusal zekalarının etkisini incelemiştir. Araştırma bulgularına göre duygusal zekası yüksek olan öğretmenlerin sınıflarında olumlu davranışların ve olumlu duygu atmosferinin daha çok olduğu görülmüştür. Ayrıca rol model olarak görülen öğretmenlerin duygularını yönetme şekillerinin çocukların da davranışlarına yansıtacağı belirtilmiştir.

Hye ve Kyoung Hoe (1999), okul öncesi dönem çocukları ile yaptıkları araştırmada sosyal beceriler ve duygusal zeka arasında güçlü bir bağ olduğunu belirlemişlerdir. Duygularını kontrol etme, yönetme ve empati kurmada başarılı olan çocukların sosyal

ilişkilerinde daha iyi oldukları, davranış sorunlarını daha az gösterdikleri ve daha mutlu bir hayat sürdürdüklerini gözlemlemişlerdir.

Araştırmalar ve okul öncesi eğitimin önemi düşünüldüğünde çocuğun stres durumları ile baş edebilmesi, sosyal ilişkilerinde başarılı olabilmesi, davranış problemlerinin azaltılması ve çocuğun mutlu bir yaşam sürdürebilmesi için bu dönemde duygusal zeka büyük önem kazanmakta, duygusal zeka ile ilgili eğitimlerin ve bunu etkileyen araştırmaların artması da çocuğun gelecekteki yaşamı için yararlı olacaktır.

Duygusal Zekâ İle İlgili Araştırmalar

Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Büyükbiçer (2019), araştırmasında okul öncesi eğitim alan dört ve beş yaş grubu çocuklarının duygusal zeka düzeyleri ile annelerin duygu sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın verileri toplanırken “Sullivan Çocuk İçin Duygusal Zeka Ölçeği” ve “Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği”nden yararlanılmıştır. Araştırmaya Ankara ili Etimesgut İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı anaokullarına devam eden dört ve beş grubundaki 229 çocuk ve anneleri katılmıştır. Araştırmanın sonucuna bakıldığında; araştırmada yer alan çocukların duygusal zeka düzeyleri ortalamanın üstünde bir dağılım göstermiş, duygusal zekanın cinsiyet, yaş, anne ve babanın öğrenim durumu, ailenin aylık geliri, çocuğun anne ile birlikte geçirdiği zamana göre de farklılaştığı görülmüştür. Çocukların duygusal zekaları ve annelerin çocuğun olumsuz duyguları ile baş etme düzeyleri arasındaki ilişkiye bakılmış ve bunun sonucunda destekleyici duygu sosyalleştirme tepkileri ve duygusal zekanın alt boyutlarından duyguları tanıma ve anlama boyutu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu görülmüştür. Destekleyici olmayan duygu sosyalleştirme tepkileri ile duygusal zekanın alt boyutlarından duyguları tanıma, anlama ve yönetme boyutlarında ise negatif yönlü anlamlı bir ilişki görülmüştür.

Yüksek Usta (2019), “Okul Öncesi Tarih Coğrafya Eğitim Programı”nın 60-72 aylık çocukların duygusal zeka ve farklılıklara saygı düzeylerine etkisini incelemiştir. Araştırmada nicel araştırma yönteminden yararlanılmıştır. “Okul Öncesi Tarih Coğrafya Eğitim Programı”nın etkisini saptamak için ön test ve son test kontrol gruplu deneysel desen oluşturulmuştur. Programının etkisinin kalıcı olup olmadığını belirlemek için ise kalıcılık testi uygulanmıştır. Araştırma sonucunda programın uygulandığı grupta duygusal zeka, farklılıklara saygı duyma ve empati becerileri açısından program uygulanmayan gruba oranla anlamlı düzeyde artış gözlemlenmiştir. Çocukların gelişim düzeyine uygun olarak hazırlanan tarih coğrafya programlarının duygusal zekasını ve sosyal duygusal becerilerini geliştirmeye yönelik bir uygulama olabileceği söylenebilmektedir.

Canbay (2020), gerçekleştirdiği çalışmada anne ve babaların duygusal zekaları ile çocukların duygusal zekaları arasında bir ilişki olup olmadığını araştırmıştır. Çalışmada farklı sosyoekonomik ve eğitim düzeyinde bulunan 90 anne ve 90 baba ve okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 90 çocuktan veri toplanmıştır. Anne ve babaların duygusal zekalarını ölçmek için Bar-On Duygusal Zeka Ölçeği, çocukların duygusal zekalarını ölçmek için ise Sullivan Çocuklar İçin Duygusal Zeka Ölçeği kullanılmıştır. Sonuçlara bakıldığında çocukların duygusal zekaları ve anne- babaların duygusal zekaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Sezen ve Murat (2018) lise öğrencileri ile yaptıkları çalışmalarında ergenlerin duygusal zekaları, akran zorbalığı ve internet bağımlılığı ilişkisini incelemişlerdir. Çalışmanın verileri Gaziantep ilinde lise öğrenimine devam eden 409 öğrenciden toplanmıştır. Ergenlik döneminde önemli duygusal ve zihinsel değişimler yaşayan öğrencilerin olumsuz davranışlarını önlemede destekleyici olacak faktörlerin araştırılmasının önemli olacağı belirtilmiştir. Bu bağlamda duyguları yönetme, tanıma, anlama gibi önemli duygusal becerileri barındıran duygusal zekanın öğrenciler üzerindeki etkisinin araştırıldığı çalışmada akran zorbalığı ve duygusal zeka, internet bağımlılığı ve duygusal zeka arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki ortaya çıkmıştır.

Yılmaz ve Zembat (2019) okul öncesi öğretmen adaylarının duygusal zeka düzeyleri ve üniversite yaşamına uyum düzeylerinin ilişkisini araştırmışlardır. İstanbul'da yer alan dört üniversitede öğrenim göre 425 öğretmen adayından elde edilen verilerde okul öncesi öğretmen adaylarının duygusal zekaları ve üniversite yaşamına uyumları yüksek düzeyde çıkmıştır. Duygusal zeka düzeyi ve üniversite hayatına uyumları arasında da pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Duygusal zekası yüksek olan bireylerin bulunduğu ortama rahat bir şekilde uyum sağlama becerisi gösterebilmesinin desteklediği başka araştırmaların da olduğu çalışmada belirtilen bulgular arasında yer almaktadır.

Arıkoç (2019), Ankara ili merkez ilçelerindeki okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim gören 61-81 ay arasındaki çocukların duygusal zeka ve empati ile ahlaki ve sosyal kural bilgisi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu araştırmanın örneklemini 115 çocuk oluşturmuştur. Araştırmada çocuğun duygusal zekası farklı alt boyutlarda da incelenmiş olup çocuğun okul öncesi eğitime devam etme süresine göre çocuğun sahip olduğu duygusal zeka puanlarının farklılık gösterdiği bulgusuna ulaşmıştır. Araştırmanın problemini oluşturan çocukların duygusal zekası ve ahlaki kural bilgisi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanırken, çocukların duygusal zekaları ve sosyal kural bilgisi arasında ilişki bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu iki sonuç değerlendirildiğinde ahlaki kural bilgisinin okul öncesi dönem çocuğunda daha yoğun bir şekilde görüldüğü, sosyal kural bilgisinin ise bireyin sosyal çevresinin gelişim göstermesiyle birlikte ilerleyen yaşlarda duygusal zeka ile ilişkisinin saptanabileceği belirtilmiştir.

Durmuşoğlu Saltalı (2010), araştırmasında okul öncesi dönem çocuklarının duygularını anlama, ifade etme, yönetme becerilerine vurgu yaparak bu becerilerin erken çocukluk döneminde geliştirilmesi ve buna yönelik araştırmaların yapılması gerektiğine vurgu yapmıştır. Bu araştırmada da duygu eğitiminin okul öncesi dönem çocuklarının duygusal becerileri üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırmanın örneklemini 32 deney 32 kontrol grubu olmak üzere okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 64 çocuk oluşturmuştur. Araştırma bulgularına göre duygu eğitimi programı uygulanan çocukların

duygularını anlama, duygularını ifade edebilme ve yönetebilme becerilerinin daha yüksek olduğu belirtilmiştir.

Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Turculet ve Tulbure (2014) araştırmalarında çocuklar ve ebeveynlerin duygusal zekaları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmaya dört ve yedi yaş arasındaki 20 çocuk ve bu çocukların ebeveynleri dahil edilmiş olup, araştırma kapsamında ailelere duygusal zeka testi, çocuklara ise gözlem formu uygulanmıştır. Araştırma sonucuna göre ebeveynlerin ve çocukların duygusal zekaları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Krauthamer vd. (2019) Amerika'da yaptıkları araştırmaya Head Start yaklaşımıyla eğitim alan üç ve beş yaş arasındaki 86 çocuk ve bu çocukların annelerini dahil etmiştir. Araştırmada annelerin olumlu ebeveynlik davranışları ile çocukların duygu ve empati becerilerine etkisini incelemişlerdir. Araştırma bulgularına bakıldığında duygusal zekası yüksek olan annelerin çocuklarıyla olumlu iletişim kurdukları ve çocukların empati becerilerini ve duygusal zekalarını destekleyici davranışlar sergiledikleri görülmüştür.

Nabi ve Wolfers (2022), 5- 12 yaş arasındaki çocukların ve bu çocukların ebeveynlerinin medyayı kullanımının duygusal zeka üzerinde olumsuz bir etkisinin olup olmadığını incelemek amacıyla 5-12 yaş arasında çocuğu olan 400 ebeveyn den veri toplamışlardır. Araştırma sonuçları yüksek düzeydeki endişenin aksine çocukların medya kullanımı ile çocukların duygusal zekaları arasında anlamlı bir ilişki olmadığını göstermiştir. Araştırmanın bir diğer boyutunda ise ebeveynlerin medya kullanımı ile çocukların duygusal zekaları arasındaki ilişki araştırılmıştır. Bu boyutta ele alınan bulgulara bakıldığında ise ebeveynin çocuğun yanında medyayı yoğun bir şekilde kullanmasının çocukların duygusal zekaları üzerinde olumsuz etkisi olduğu ve bu çocukların düşük duygusal zeka düzeyi gösterdiği, çocukların medya kullanımı ile ilgili duygusal arabuluculuk yapan ebeveynlerin çocuklarına yönelik daha yüksek düzeyde duygusal zeka düzeyine rastlandığına yer

verilmiştir. Araştırma sonucu ebeveynlerin çocuklarına yönelik medya davranışlarının çocuğun duygusal zekası üzerinde etkisi olduğunu göstermiştir.

Salavera vd. (2017) ilköğretim çocuklarında duygusal zeka ve yaratıcılığın ilişkili olup olmadığını tanımlamayı amaçladıkları çalışmalarında 6-7 yaş aralığında ilkokula devam eden 631 çocuktan veri toplamıştır. Araştırma sonuçlarında duygusal zeka ve yaratıcılık arasında anlamlı bir ilişki gözlemlenmemiştir. Duygusal zeka aynı zamanda cinsiyet gibi alt boyutlarda da değerlendirilmiş ve duygusal zekanın cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılığı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Duygusal zeka ile ilgili yurt içi ve yurt dışında yapılan araştırmalarda duygusal zekaya yönelik ilişkisel çalışmaların çoğunlukta olduğu görülmektedir. Araştırma bulguları çocukların duygusal zeka düzeyleri üzerinde ailenin, çevrenin, uygulanan programın etkili olduğunu ve duygusal zekanın erken çocukluk döneminden itibaren geliştirilebilir bir zeka türü olduğunu göstermiştir. Çocukların duygusal zekaları üzerinde ebeveyn etkisinin incelendiği araştırmalarda ise annenin çocuğun duyguları üzerindeki etkisine daha çok yer verilmiştir. Ebeveyn olarak annenin araştırmalarda daha fazla araştırılan faktör olması çocuğun anne karnından itibaren ilk iletişim ve bağı kurduğu kişinin anne olmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Psikolojik Sağlık İle İlgili Araştırmalar

Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Erdem (2017), araştırmasında okul öncesi kurumuna devam eden 4-5 yaş çocuklarının yılmazlık düzeyleri ve yılmazlığı koruyucu faktörleri incelemiştir. Araştırmasında erken çocuklukta yılmazlığı incelemek için 375, erken çocuklukta yılmazlığı koruyucu faktörleri belirlemek için de 358 çocuk ile çalışmıştır. Bulgularda yılmazlığın kız çocuklarda erkek çocuklardan daha yüksek olduğu, babanın öğrenim durumunun yılmazlığı etkileyen faktör olduğu saptanmıştır. Yılmazlık ve aile koruyucu faktörü arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Ünsal (2016), araştırmasında Okul Öncesi Çocuklar İçin Psikolojik Dayanıklılık Programı'nın 5 yaş çocuklarının sosyal becerileri ve problem davranışlarına olan etkisini incelemiştir. Bu amaç kapsamında araştırmasına deney ve kontrol grupları olmak üzere 67 çocuk dahil edilmiştir. Araştırma sonunda Okul Öncesi Çocuklar İçin Psikolojik Dayanıklılık Programı'nın uygulandığı çocukların kendilerini ifade etme gibi sosyal becerilerinin geliştiği, içe yönelim gibi problem davranışlarında azalma olduğu gözlemlenmiştir.

Erata ve Özbey (2020), tarafından yapılan araştırmada okul öncesi dönem çocuklarının sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlıklarının çocuğun yaşı, cinsiyeti, okula devam süresi gibi bazı demografik özelliklere göre incelenmesi amaçlanmıştır ve bu amaç doğrultusunda Trabzon ilinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi okullara devam eden 315 çocuk araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak "Demografik Bilgi Formu" ve "PERİK" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda okula devam eden, anne baba eğitim seviyesi yüksek olan, 15 yıl üzeri mesleki deneyime sahip öğretmenlerin sınıfında bulunan çocukların psikolojik sağlamlıklarının daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

Gün (2021), okul öncesi dönem çocuğunun akran zorbalığı davranışları ve çocuğun psikolojik sağlamlığı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu araştırmaya okul öncesi eğitim kurumlarında yer alan 366 çocuk dahil edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre çocuğun psikolojik sağlamlığı ve akran zorbalığı arasında negatif yönlü anlamlı düzeyde farklılıklar saptanmıştır. Çocuğun psikolojik sağlamlığının düzeyinin düşük oluşu risk faktörlerini arttırmakta çocukta öfke, stres, olumsuz durumlarla başa çıkmada zorlanma gibi davranışlar gözlemlenmektedir. Çocukta görülen bu davranışlar, çocuğun akranlarıyla olumlu ilişkiler kurmasını zorlaştırmakta ve akran zorbalığının görülme sıklığında artışa sebep olmaktadır. Araştırma bulgularında psikolojik sağlamlığı yüksek düzeyde olan çocukların akran zorbalığı davranışlarının azaldığı, psikolojik sağlamlığı düşük düzeyde olan çocukların ise akran zorbalığı davranışlarında artış olduğu belirtilmiştir.

Çetinkaya (2021), çocukların ego sağlamlığı ve sahip oldukları mizaç özelliklerinin, ruhsal uyumları ile ilişki olup olmadığını araştırdığı çalışmasına 5-6 yaş arası okul öncesi dönem çocuğu olan 311 anne katılmıştır. Araştırma verileri çevrimiçi olarak Türkiye'deki tüm illerden toplanmıştır. Araştırma bulguları ego sağlamlığının ruhsal uyuma bir etkisi olmadığını, farklı mizaç özelliklerinin ise ruhsal uyumla ilişkili olduğunu göstermiştir. Ritmiklik mizaç özelliği, duygusal duyarlık mizaç özelliği ve yakınlık ve uyum mizaç özelliği yüksek düzeyde olan çocukların ruhsal uyumlarının da iyi olduğu sonucunda ulaşılmıştır.

Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Zhang vd. (2020) araştırmalarında Çin'de kırsal bölgede bulunan ve okul öncesi eğitimde geride kalmış çocukların psikolojik sağlamlıkları ve duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Bu araştırmaya 620 çocuk dahil edilmiş ve araştırma sonucunda duygu düzenleme becerileri ve psikolojik sağlamlık arasında güçlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Duygu düzenleme becerilerinin alt boyutlarının, psikolojik sağlamlığın koruyucu faktörleri arasında yer aldığı saptanmıştır. Psikolojik sağlamlığın geliştirilmesinde duygu düzenleme becerilerinin önemli rol oynadığına değinilmiştir.

Wu, Alexander, Frydenberg ve Deans (2020) araştırmalarında Avustralya'da öğretmen liderliğindeki erken çocukluk dönemi sosyal duygusal öğrenmeye dayanan psikolojik sağlamlık programı olan COPE-Resilience'nin etkisini incelemişlerdir. Bu araştırmada çalışma grubu olarak 91 çocuk ve 6 okul öncesi öğretmeni dahil edilmiştir. Araştırma sonunda uygulanan programın çocukların sosyal becerileri, empati, başa çıkma teknikleri, davranış sorunları üzerinde etkili bir program olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yule (2017) tarafından yapılan araştırmada yüksek düzeyde riskli durumda olan 3-6 yaş okul öncesi dönem çocuklarında psikolojik sağlamlık ve ebeveynlerinin davranışlarının ilişkisi incelenmiştir. Araştırmaya Head Start programında bulunan 124 çocuk ve ebeveynleri katılmıştır. Araştırma bulgularına göre çocukların duygu düzenleme becerileri, psikolojik sağlamlıkları, okula hazır olma durumları ile ebeveynleri duygu koçluğu arasında anlamlı düzeyde bir pozitif ilişki bulunmaktadır. Bu araştırma sonuçları yüksek

düzyeyde riskli durumda olan çocukların psikolojik sağlamlıklarını yüksek düzeyde tutabilmek için ebeveynlere duygu koçluğu davranışları ile ilgili eğitim verilmesinin önemini göstermektedir.

Chen vd. (2021) psikolojik dayanıklılık (resilience) kavramının duygusal yetenek, yaş ve cinsiyet faktörleri ile ilişkisini inceledikleri araştırmasında Çin'de bulunan anaokullarında 3-6 yaş arası 300 çocuğu dahil etmişlerdir. Bu araştırmada duygusal yetenek kavramı, duygusal zekaya dayalı bir yetenek olarak tanımlanmıştır. Çocukların duygusal yeteneklerini; duygularını anlama, çocuğun duygularını tanımlayabilmesi ve düzenleyebilmesi, bir başkasının duygusunu tecrübe edebilmesi ve anlayabilmesi olarak alt boyutlarda açıklamışlardır. Çalışmada duygusal yeteneğin gelişimi için mevcut durumu ortaya koymak ve yeni görüşler sunmak, psikolojik dayanıklılığı etkileyen faktörleri belirleyerek çocuğun gelişimine katkıda bulunmak amaçlanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre duygusal yetenek ve psikolojik dayanıklılık çocuğun yaşı ilerledikçe gelişim göstermekte, cinsiyet faktöründe ise kız çocukları daha yüksek duygusal yetenek gösterirken aynı zamanda kız çocukları psikolojik dayanıklılığın koruyucu faktörlerini de daha fazla bulundurmaktadır. Duygusal yetenek ve psikolojik sağlamlık arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur.

Morgan (2019), çalışmasında çocuğun kaygı düzeyinde ebeveynlerin eğitimi ve ailenin yılmazlığının etkisini incelemiştir. Verilerini 2016 Ulusal Çocuk Sağlığı Araştırması'ndan elde edilen verileri kullanarak toplayıp, analiz ettikten sonra çocuğun kaygı düzeyinde ebeveyn eğitiminin önemli bir etkisinin bulunmadığını fakat ailenin yılmazlık düzeyinin çocuğun kaygı düzeyinde önemli bir etken olduğu sonucunda ulaşılmıştır. Araştırma bulgularına göre çocuğun ailesinin yılmazlık düzeyi arttıkça çocuğun kaygı yaşama ihtimalinin düştüğü görülmüştür. Aile yılmazlığının geliştirilmesinin çocuğun ruh sağlığı ve gelişimi üzerinde önemli etkiye sahip olabileceği bu konuyla ilgili araştırmaların farklı boyutlarda ve kapsamlı bir şekilde ele alınması gerektiği ön görülmüştür.

Guhn vd. (2016), araştırmalarında okul öncesi dönemdeki sosyal duygusal yeterliliğın ve bilişsel gelişimin bireyin yaşamının ilerleyen yıllarındaki etkisini araştırmak amacıyla Kanada'da çocukları okul öncesi dönemden ilkokul 4. sınıfa kadar gözlemlemişlerdir. Araştırmada veri toplama aşamasında okul öncesi dönem çocuklarının bilişsel gelişimleri, sosyal duygusal gelişimleri ve dil gelişimleri hakkında bilgi toplamak için öğretmen görüşünden yararlanılmıştır. İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin akademik gelişimleri ve duygusal iyi oluşları hakkında bilgi almak için ise çocuklardan bilgi toplanmıştır. Araştırma sonucunda çocukların okul öncesi dönemde öğretmenlerinden alınan görüşler ile kendilerinin değerlendirmeleri arasında paralellik bulunmaktadır. Ayrıca okul öncesi dönemde öğretmenleri tarafından sosyal duygusal yeterlilik ile ilgili olumlu gelişim gösteren çocukların ilkokul 4. Sınıfta duygusal iyi oluşlarının yüksek olduğu, okul öncesi dönemde bilişsel gelişimleri gelişim gösteren çocukların ise ilkokul 4. Sınıfta akademik başarılarının iyi düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Nolan vd, (2014), öğretmenleri dahil ettikleri araştırmalarında okul öncesine ve ilkokula devam eden çocukların psikolojik sağlamlıklarının geliştirilmesinde öğretmenlerin rolünü belirlemek amacıyla sınıf ortamında öğretmenlerin uygulamalarını incelemişlerdir. Öğretmenlerin bir kısmı çocukların psikolojik sağlamlıklarını geliştirmek amacıyla okulda uygulanmakta olan psikolojik dayanıklılık programını kullandıklarını belirtirken, öğretmenlerin bir kısmı ise çocukların psikolojik sağlamlıklarını geliştirmek için kendilerinin etkinlik planlarını yaptıklarını ve uyguladıklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan tüm öğretmenler psikolojik sağlamlıkla ilgili bilgilerinin olduğunu ve sınıf ortamında psikolojik dayanıklılığı destekleyici roller aldıklarını belirtmişlerdir.

Psikolojik sağlamlık ile ilgili yurt içi ve yurt dışında yapılan çalışmalar psikolojik sağlamlığın erken dönemde geliştirilmesinin bireyin yaşamının ilerleyen dönemlerinde karşılaşılabileceği zorluklara karşı bir güç kazanmasını sağladığını göstermiştir. Okul öncesi dönemde psikolojik sağlamlık programının uygulandığı okullarda çocukların hem sosyal duygusal gelişimlerinin pozitif yönde gelişim göstermesi hem de psikolojik sağlamlık

düzeylerinin yüksek olması okul ortamında ve çocuğun yaşamının ilerleyen dönemlerinde görülebilecek davranış sorunlarını azaltabilmek açısından önemli olduğu görülmüştür.

Bölüm 3

Yöntem

Araştırmada erken çocukluk dönemindeki çocukların duygusal zekaları ve psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla nicel araştırma yöntemlerinden korelasyonel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Korelasyonel araştırma yöntemi iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntemde verilerin toplanmasında kullanılan araçlar dışında araştırmacının başka bir yönlendirme yapmaması gerekmektedir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2016).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu kar topu örnekleme yoluyla seçilen Ankara ilinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 48-72 ay arası 251 çocuk oluşturmaktadır. Çocuklar ile ilgili bilgiler çocukların öğretmenlerinden toplanmıştır. Araştırmacının verileri toplayacağı örnekleme ulaşmakta zorlandığı durumlarda, araştırmanın amacına uygun olarak bir ya da birkaç kişiye ulaşılır. Bu ulaşılan kişilerden hareketle örnekleme oluşturacak diğer bireylere/deneklere de ulaşılmaya çalışılır. Bulunan yeni bireyler/denekler tıpkı bir kartopunun büyümesi gibi araştırmanın amacına uygun diğer bireylere/deneklere ulaşıp, eklenerek araştırmacının amaçladığı örnekleme ulaşıncaya kadar büyümeye devam eder. Bu şekilde bireylerin/deneklerin sosyal ağ yoluyla araştırmanın amacına uygun olarak tanıdığı çevreden başlayıp örnekleme büyütmesine kar topu örnekleme yöntemi denilmektedir (Noy,2008). Bu araştırmada da pandemi sebebiyle okulların kapanıp açılması, okula devam eden çocuk sayısının az olması araştırmada amaçlanan örnekleme ulaşmayı zor kıldığından örnekleme yöntemi olarak kartopu örnekleme tercih edilmiştir.

Araştırmaya dahil edilen çocukların bazı demografik bilgilerine yönelik frekans analizlerinin tablosu aşağıda yer almaktadır.

Tablo 1*Demografik Bilgi Formuna Yönelik Frekans Analizleri*

Yaş (ay)	f	%	Geçerli %	Birikimli %
48-60	56	22,3	22,3	22,3
61- 72	195	77,7	77,7	100,0
Toplam	251	100,0	100,0	
Doğum sırası	f	%	Geçerli %	Birikimli %
1	137	54,6	54,6	54,6
2	88	35,1	35,1	89,6
3	21	8,4	8,4	98,0
4	5	2,0	2,0	100,0
Toplam	251	100,0	100,0	
Annenin öğrenimi	f	%	Geçerli %	Birikimli %
İlkokul	13	5,2	5,2	5,2
Ortaokul	20	8,0	8,0	13,1
Lise	71	28,3	28,3	41,4
Önlisans	6	2,4	2,4	43,8
Lisans	127	50,6	50,6	94,0
Lisansüstü	14	5,6	5,6	100,0
Toplam	251	100,0	100,0	
Babanın öğrenimi	f	%	Geçerli %	Birikimli %
İlkokul	25	10,0	10,0	10,0
Ortaokul	21	8,4	8,4	18,4
Lise	59	23,5	23,5	41,9
Önlisans	6	2,4	2,4	44,3
Lisans	130	51,8	51,8	95,1
Lisansüstü	10	4,0	4,0	99,1

Toplam	251	100,0	100,0	100,0
Cinsiyet	f	%	Geçerli %	Birikimli %
Erkek	114	45,4	45,4	45,4
Kız	137	54,6	54,6	100,0
Toplam	251	100,0	100,0	

Tablo 1’de araştırmaya dahil edilen çocuklarla ilgili bazı demografik bilgilere yer verilmiştir. Bu bilgiler doğrultusunda araştırmaya dahil edilen 48- 60 ay arasında bulunan çocukların %22,3, 61-72 ay arasında bulunan çocukların %77,7’lik bir dağılım gösterdiği görülmektedir. Çocukların doğum sıralarına göre toplanılan bilgiler doğrultusunda birinci sırada doğan çocukların %54,6, ikinci sırada doğan çocukların %35,1, üçüncü sırada doğan çocukların %8,4 ve dördüncü sırada doğan çocukların %2,0’lik bir dağılım gösterdiği gözlemlenmiştir. Araştırmaya dahil edilen çocukların cinsiyet değişkenine göre dağılımına baktığımızda erkek çocuklarının %45,4, kız çocuklarının ise %54,6 olarak dağılım gösterdiği görülmektedir. Kız ve erkek çocuklarının yüzdelik oranlarına baktığımızda araştırmaya dahil edilen kız ve erkek çocuklarının sayısının dengeli bir şekilde dağılım gösterdiğini söyleyebiliriz. Araştırmanın veri setini oluşturan çocukların anne ve babalarının öğrenim durumlarına göre dağılımına baktığımızda öğrenim durumu ilkokul olan anne oranı %5,2, baba oranı %10,0, öğrenim durumu ortaokul olan anne oranı %8,0, baba oranı %8,4, öğrenim durumu lise olan anne oranı %28,3, baba oranı %23,5, öğrenim durumu önlisans olan anne oranı %2,0, baba oranı %1,6, öğrenim durumu lisans olan anne oranı %50,6, baba oranı %51,8, öğrenim durumu lisansüstü olan anne oranı %5,6, baba oranı %4,0 olarak görülmüştür.

Veri Toplama Süreci

Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu’ndan gerekli izinler alındıktan sonraki süreçte veriler online olarak toplanmıştır. Ulaşılabilen okulların öğretmenlerine gerekli açıklamalar yapılarak veriler toplanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama araçları olarak; Sullivan Öğretmenler İçin Çocukların Duygusal Zekasını Derecelendirme Ölçeği, Erken Çocuklukta Yılmazlık Ölçeği ve Genel Bilgi Formu kullanılmıştır.

Sullivan Öğretmenler İçin Çocukların Duygusal Zekasını Derecelendirme Ölçeği

Sullivan (1999) tarafından geliştirilen “Sullivan Teacher Rating Scale of Emotional Intelligence in Children” isimli ölçme aracının Ulutaş (2005) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılmıştır ve ölçme aracı öğretmen tarafından her bir çocuk için ayrı olarak doldurulmaktadır. Ölçek, öğretmenlerin çocukların duygusal zekalarını değerlendirmelerine dayanan 5’li likert tipi, on bir maddeden oluşan bir ölçme aracıdır. Öğretmen çocuklar ile ilgili gözlemlerine dayanarak, her bir soruyu “Hiç”, “Nadiren”, “Bazen”, “Sık Sık”, “Her Zaman” şeklinde derecelendirmektedir. Ölçekten elde edilen puanlara göre çocukların duygusal zeka düzeyleri belirlenmektedir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması için yapılan çalışma sonucu ölçeğin alfa değeri .90 ve test tekrar test güvenirlik katsayısı .99 olarak tespit edilmiştir (Ulutaş, 2005).

Erken Çocuklukta Yılmazlık Ölçeği

Erken Çocuklukta Yılmazlık Ölçeği, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 48-72 ay çocukların yılmazlığını ölçmek amacıyla Ersay (2017) tarafından geliştirilmiştir. Öğretmen tarafından doldurulan ölçek, her bir çocuk için ayrı ayrı olarak doldurulmakta ve her çocuk için yaklaşık 10 dakika sürmektedir (Ersay & Erdem, 2018).

İlk olarak 51 maddeden oluşan ölçeğe, Şanlıurfa’da yapılan çalışmada açımlayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Analizler 375 veri seti ile gerçekleştirilmiştir. Analizlerde The Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) ve Barlett Testi hesaplanmıştır. Barlett testinin sonuçları $p < 0,05$ olduğu için anlamlı bulunmuştur. Açımlayıcı faktör analizi tekrarlanmadan önce faktör yük değeri 0,45’ten küçük olan ve iki faktör arasındaki faktör yük değeri 0,10’dan az olan maddeler (12 madde) ölçekten çıkarılmıştır. Bu doğrultuda

yinelenen analiz sonrasında 39 maddenin tek faktörlü bir yapı gösterdiği belirlenmiştir. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek amacıyla hesaplanan Cronbach alfa katsayısı 0,977 olarak bulunmuştur (Ersay & Erdem, 2017).

Ankara ilinde 349 veri seti ile yapılan araştırmada doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin içeriğinde bulunan maddelerin faktör yük değerlerinin 0,71 ile 0,88 arasında değiştiği ve okul öncesi dönemdeki çocukların yılmazlık düzeyleri ile ölçekte yer alan maddeler arasında orta ve yüksek düzeyde ilişki olduğu belirtilmiştir. Ölçeğin 39 madde ve tek faktörlü yapısının araştırmadaki veri setiyle doğrulandığı gözlemlenmiş ve ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için hesaplaması yapılan Cronbach alfa katsayısı 0,977 olarak bulunmuştur (Ersay, 2018b).

Demografik Bilgi Formu

Araştırmada yer alan çocuklar ve anne, babaları hakkında bilgi edinebilmek için araştırmacılar tarafından geliştirilen “Demografik Bilgi Formu” kullanılmıştır. Demografik Bilgi Formunda çocukların doğum tarihi, cinsiyeti, doğum sırası ve anne- babaların öğrenim durumları gibi bilgiler yer almıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi için Microsoft Excel ve IBM SPSS 23 kullanılmıştır. Ölçeklerin güvenilirliğinin test edilmesi için Cronbach alfa katsayı yöntemi kullanılmıştır. Uygun karşılaştırma testlerini belirleyebilmek için de bu değişkenlerin normal dağılım gösterip göstermediğinin Kolmogorov-Smirnov testi ve Shapiro Wilk testlerine bakılarak belirlenmiştir. Örneklem sayısının 50'dan küçük olduğu durumlarda Shapiro Wilk, büyük olduğu durumlarda da Kolmogorov-Smirnov testi dikkate alınır. Bu çalışmada örneklem sayısı 50'den büyük olduğu için Kolmogorov-Smirnov testi dikkate alınmıştır. Verilerin normal dağılmadığı görüldüğünden non-parametrik yöntemler seçilmiştir. Parametrik testlerde iki bağımsız grup için t-testi, ikiden fazla bağımsız grup için ANOVA (Varyans Analizi) testi kullanılırken non- parametrik testlerde iki grup arasındaki farklılık için Mann Whitney U testi

("Wilcoxon1945.pdf", t.y.), ikiden fazla grup arasındaki farklılık için de Kruskal Wallis testi uygulanır (Kruskal ve Wallis, 1952). Bu çalışmada anlamlı farklılıkları test etmek için Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis testleri uygulanmıştır.

Bölüm 4

Bulgular, Yorumlar ve Tartışma

Bu bölümde araştırmanın problemi ve alt problemlerinin bulgularına yönelik tablo, tabloların açıklamaları, yorumlar ve tartışmaya yer verilmiştir. Tablolarda öncelikle araştırmanın alt problemlerine yönelik tablo açıklamaları, yorum, tartışmaya yer verilirken, son tabloda ise araştırma problemine yönelik bulgulara ve bu tablonun yorum, tartışma bölümüne yer verilmiştir.

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Psikolojik Sağlık ve Duygusal Zeka Düzeylerine İlişkin Bulgular

Tablo 2

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Psikolojik Sağlık ve Duygusal Zeka Düzeylerine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Standart sapma
Psikolojik sağlıkları	251	39	195	164,19	27,02
Duygusal zekaları	251	0	44	33,04	8,33

Tablo 2'ye göre çocukların psikolojik sağlıklarının değerlendirildiği ölçekte öğretmenlerin verdikleri cevaplara göre çocukların psikolojik sağlık düzeylerinin aritmetik ortalaması $\bar{x}$ = 164,19, SS= 27,02 olarak bulunmuştur. Çocukların psikolojik sağlık düzeylerinin belirlendiği yılmazlık ölçeğinde alınabilecek maksimum puan 195'tir. Araştırma sonuçlarına baktığımızda çocukların psikolojik sağlık düzeylerinin ortalamasının 164,19 olması çocukların psikolojik sağlık düzeylerinin yüksek düzeyde olmasıyla yorumlanabilir.

Çocukların duygusal zekalarının değerlendirildiği ölçekte duygusal zeka düzeylerinin aritmetik ortalaması $\bar{x}= 33,04$, $SS=8,33$ olarak bulunmuştur. Çocukların duygusal zeka düzeylerinin belirlendiği duygusal zeka ölçeğinden alınabilecek maksimum puan 44'tür. Araştırma sonuçlarına baktığımızda çocukların duygusal zeka düzeylerinin ortalamasının 33,04 olması çocukların duygusal zeka düzeylerinin yüksek düzeyde olmasıyla yorumlanabilir.

Duygusal zeka bireylerin akademik hayalarına katkı sağlarken bireyin hayatlarında da karşılaçıkları zorlukların üstesinden gelmelerinde etkili olmaktadır. Yüksek düzeyde duygusal zeka çocukların sağlam kişiliklere sahip olması açısından önem taşımaktadır (Yazıcı, 2020). Bailey vd. (2013) araştırmalarında Head Start ve özel okul öncesi eğitim kurumlarında öğretmenlerin çocuklara verdikleri sosyal duygusal destek ile çocukların sosyal duygusal becerilerini araştırmışlardır. Çocukların duygularını doğru bir şekilde ifade edebilme, duygusal becerilerini geliştirme, duygularını yönetebilmede okulun önemli bir rol oynadığını belirtmişlerdir. Duygusal olarak tutarlı bir şekilde destek alabilen çocukların duygularını daha iyi ifade ettiği ve olumlu duyguların bu sınıf ortamında daha çok görüldüğünü belirtmişlerdir. Causadias vd. (2012) tarafından yürütölen araştırmada okul öncesi ve ilkokul dönemindeki çocukların psikolojik sağlamlıklarının ilerleyen yaşlarda birey üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bu amaçla okul öncesi eğitim kurumu ve ilkokula devam eden çocuklar 16, 23, 26 ve 32 yaşlarında gözlemlenmiştir. Araştırma sonucunda küçük yaşlardaki psikolojik dayanıklılığın ilerleyen dönemlerde utangaçlık, saldırganlık gibi davranış sorunlarını yordayabildiği bulunmuştur. Erken yaşlarda çocukların duygusal zeka ve psikolojik sağlamlıklarının izlenmesi, bireyin yaşamlarının ilerleyen dönemlerindeki etkilerini anlayabilmek, gelişimleri üzerindeki etkisini anlayabilmek açısından önemli olabileceği söylenebilir. Tablo 2'de yer alan bulgulara göre çocukların duygusal zeka düzeylerinin ortalamasının ve psikolojik sağlamlık düzeylerinin puan ortalamasının yüksek düzeyde oluşu çocukların yaşamlarında olumsuz koşulların üstesinden gelme becerisini geliştirmesinde umut verici bir sonuçtur.

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Duygusal Zekalarının Çocuğun Cinsiyeti, Yaşı, Doğum Sırası, Anne ve Babanın Öğrenim Durumu Değişkenlerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Tablo 3

Okul Öncesi Dönem Çocukların Cinsiyet Değişkenine Göre Duygusal Zekaları Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P değeri
Erkek	114	118,52	13511,50	6956,500	0,136
Kız	137	132,22	18114,50		

*p<0,05

Tablo 3'te çocukların duygusal zekalarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Mann-Whitney U testi kullanılarak incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre elde edilen $p=0,136 > p=0,05$ olduğundan dolayı cinsiyete göre duygusal zeka ölçeği açısından anlamlı bir farklılığın olmadığı gözlemlenmiştir ($U=6956,50, p>0,05$). 114 erkek, 137 kız çocuğunun yer aldığı çalışmada erkek çocuklarının duygusal zeka ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması 32,24, $SS=8,62$ kız çocuklarının aldıkları puan ortalaması ise 33,71, $SS=8,04$ çıkmıştır. Kız çocuklarının ve erkek çocuklarının duygusal zeka düzeylerinin puan ortalamasının birbirine yakın bir düzeyde olduğu analizler sonucunda görülmüştür.

Literatürde duygusal zekanın cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin farklı sonuçlardaki araştırmalar bulmak mümkündür. Bazı araştırmalarda duygusal zekanın cinsiyete göre farklılaşmadığına ilişkin bulgular mevcutken bazı araştırmalar ise tam tersi yönde bulgular sunmuştur. Kurt- Uyar (2016) araştırmasında ebeveyn kaybının duygusal zeka ve problem çözme becerisi üzerindeki etkisini araştırmış ve araştırmanın alt boyutlarında duygusal zekanın cinsiyet faktörüne göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Şen (2017) araştırmasında duygusal zekanın cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığını

gözlemlendiği araştırmasında duygusal zekayı akran ilişkileri boyutunda incelemiştir. Özyürek (2017) çocukların duyguları tanıma ve duyguları yönetmede kız çocuklarının erkek çocuklara göre farklılaşmadığı bulgusuna ulaşmıştır. Duygusal zekanın cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermemesinde kız ve erkek çocuklarının okul öncesi dönemde bireylerin yüz ifadelerinde meydana gelen duyguları tanıma, anlama ve yönetmede benzer ön bilgilere sahip olmaları ile ilişkili olduğu düşünülebilir (Karayılmaz, 2008). Duygusal zekanın cinsiyet faktörüne göre farklılaştığı bulgusunu gözlemlemiş olan İşmen (2001) kız çocuklarının duygusal zekalarının daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Akaydın ve Akduman'ın (2016) 6 yaş çocuklarının duygusal zekalarının ve empatik becerilerinin arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında araştırmanın alt boyutlarında duygusal zekanın cinsiyet faktörüne göre farklılaştığı belirtilmektedir. Topuksal (2011) çocukların duygusal zeka düzeylerinin cinsiyete göre farklılaştığını belirtmiş ve bu farklılığın kız çocuklarının duygusal zekalarının erkek çocuklarının duygusal zekalarından daha yüksek olduğu bulgusuyla gözlemlendiği vurgulanmıştır. İlgar ve Akbaba (2017) okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerilerini inceledikleri araştırmalarında erkek çocuklarının kız çocuklarına göre daha yüksek düzeyde olumsuz duygular yaşadıklarını ve duygu değişimlerinin daha hızlı olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmalar arasında cinsiyet faktöründe farklı sonuçların görülmesinin sebebi araştırmanın yapıldığı çevrenin ve şartların farklılık göstermesinden ya da örneklemden kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Bu araştırmada çocukların duygusal zeka düzeylerine cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında kız ve erkek çocuklarının puan ortalamalarının birbirine çok yakın olsa da kız çocuklarının duygusal zekalarının erkek çocuklarına göre daha yüksek olduğu fakat bunun istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa sebep olmadığı görülmüştür.

Tablo 4

Okul Öncesi Dönem Çocukların Yaş Değişkenine Göre Duygusal Zekaları Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Yaş (Ay)	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P değeri
48- 60	56	119,85	6711,50	5115,500	0,471
61- 72	195	127,77	24914,50		

*p<0,05

Tablo 4'te okul öncesi dönem çocuklarının duygusal zeka düzeylerinin çocukların yaş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir (U=5115,50, p>0,05). Araştırma sonuçlarından elde edilen bulgulara göre okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 48-60 ay arası çocukların duygusal zeka düzeylerinin puan ortalaması $\bar{x}=32,12$, SS=8,83, 61-72 ay arası çocukların duygusal zeka düzeylerinin puan ortalaması $\bar{x}=33,31$, SS=8,18 olarak bulunmuştur. İki farklı değişkende ifade edilen duygusal zeka ölçeği puan ortalamalarının birbirine yakın oluşu ve $p=0,471 > p=0,05$ olmasından dolayı okul öncesi dönem çocuklarının duygusal zeka düzeyleri ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

İlgili alan yazını incelendiğinde araştırma sonucunu destekleyen çalışmaların yanında farklı sonuçların olduğu araştırmalar da yer almaktadır. Farklı sonucun olduğu araştırmaya örnek olarak Yıldız (2016) okul öncesi dönem çocuklarının duygusal zekanın alt boyutlarından olan empati becerisinde yaş ilerledikçe artış olduğunu belirtmiştir. Adams vd. (1993), okul öncesi dönem çocuklarının başkalarının duygularını anlaması ve tanımlayabilmesinin yaş ve cinsiyete göre farklılıklarını incelediği araştırmasında 3-5 yaş arasında 215 okul öncesi dönem çocuğuyla çalışmıştır. Araştırma bulgularında daha küçük yaşlarda kız çocuklarının başkalarının duygularını daha doğru tanımladığı bulgusu saptanmışken yaş ilerledikçe bu durum erkek çocukları lehine ilerlemiştir. Bu araştırma bulgularıyla birlikte bireyin duyguları tanıma ve ifade etme şeklinin yaş ile birlikte gelişim ve değişim gösterdiğini söyleyebiliriz. Büyükbiçer (2019), araştırmasında çocukların duygusal zeka düzeylerinin yaşa bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiş, araştırma sonucunda 5 yaş çocuklarının duygusal zeka düzeyleri ile 4 yaş çocuklarının duygusal zeka

düzeyleri arasında düşük düzeyde farklılık bulunduğunu belirtmiştir. Aydın (2018), okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerileri ve duygusal zekalarını incelediği araştırmasında 5 ve 6 yaş grubu çocukların duygusal zekalarının yaş, cinsiyet, kardeş sayısı gibi faktörlerde de farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiştir. Araştırma bulgularında çocukların duygusal zekasının duyguları tanıma ve yönetme boyutunda ve toplam duygusal zeka puanında, 6 yaş çocuklarının 5 yaş çocuklara göre daha yüksek puan ortalaması aldığı gözlemlendiği fakat bunun anlamlı bir farklılığa sebep olmadığı belirtilmiştir. Duyguları anlama boyutunda 6 yaş çocuklarının puanlarının ortalamasının 5 yaş çocuklarının puanlarının ortalamasından daha yüksek olduğu ve anlamlı farklılık gözlemlendiği görülmüştür.

Tablo 4'te yer alan araştırma sonuçlarının bulgularına göre de 48-60 ay çocuklarının duygusal zeka düzeylerinin puan ortalamasının 61-72 ay çocuklarının duygusal zeka düzeylerinin puan ortalamasından düşük olduğu gözlemlenmiştir fakat ortalamadaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa sebep olmamıştır. Alandaki diğer araştırmalar incelendiğinde okul öncesi dönem çocuklarının toplam duygusal zeka puanlarının ve duyguları anlama, tanıma, yönetme becerilerinin yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermese de yaş ilerledikçe duygusal zeka düzeyi ve duygusal zekanın alt boyutlarında puan ortalamasının yükseldiği gözlemlenmiştir.

Tablo 5

Okul Öncesi Dönem Çocukların Doğum Sırası Değişkenine Göre Duygusal Zekaları Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal- Wallis Testi Sonuçları

Doğum Sırası	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	P değeri
1	137	132,92	3	4,132	0,248
2	88	122,00			
3	21	102,10			
4	5	107,30			

*p<0,05

Tablo 5'te okul öncesi dönem çocuklarının duygusal zeka düzeylerinin doğum sırası değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı verilen normal dağılım göstermemesi sebebiyle Kruskal- Wallis Testi sonucuna göre incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre $p= 0,248 > p=0,05$ olarak ifade edildiğinden okul öncesi dönem çocuklarının duygusal zeka düzeyleri ile çocukların doğum sırası değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($\chi^2= 4,132$). Çocukların doğum sıralarına göre duygusal zeka düzeylerinin puan ortalamasına bakıldığında doğum sırası bir olan çocukların puan ortalaması $\bar{x}= 33,82$, $SS=7,78$ doğum sırası iki olan çocuğun puan ortalaması $\bar{x}=32,77$, $SS=8,23$ doğum sırası üç olan çocuğun puan ortalaması $\bar{x}=29,04$, $SS=11,64$ doğum sırası dört olan çocuğun puan ortalaması $\bar{x}=32,20$, $SS=3,27$ olarak gözlemlenmiştir.

Bender (2006), yaptığı araştırmada duygusal zekayı doğum sırası faktörüne göre de incelemiş ve duygusal zekanın bu faktörde farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Karayılmaz (2008) çocukların okul öncesi dönemde duygusal zekanın alt boyutlarından olan duyguları tanıma, anlama ve yönetme becerilerinde benzer davranışlar sergilediklerini, bu benzerlikten dolayı doğum sırasına göre duygusal zeka düzeylerinin farklılaşmadığını belirtmiştir. Yurdakavuştu (2012), ilköğretim öğrencileri ile yaptığı araştırmasında çocuğun doğum sırası ile duygusal zekasının farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmış ve anlamlı bir farklılık olmadığı sonucunda ulaşmıştır.

Tablo 5'te çocukların doğum sırası değişkenine göre duygusal zeka düzeylerinin farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların duygusal zeka düzeylerinin puan ortalamasına bakıldığında en yüksek puan ortalamasına birinci sırada doğan çocukların sahip olduğu gözlenmiştir.

Tablo 6

Okul Öncesi Dönem Çocukların Annenin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Duygusal Zekaları Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal- Wallis Testi Sonuçları

Annenin Öğrenim Durumu	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	P değeri
İlkokul	25	104,44	6	13,089	0,042
Ortaokul	21	106,71			
Lise	59	114,37			
Ön lisans	6	98,35			
Lisans	130	139,52			
Lisansüstü	10	142,10			

*p<0,05

Tablo 6'da okul öncesi dönem çocuklarının duygusal zeka düzeyleri annenin öğrenim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla Kruskal- Wallis Testi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre çocukların duygusal zeka düzeyleri ile annenin öğrenim durumunun anlamlı bir şekilde farklılaştığı gözlemlenmiştir ($\chi^2= 13,089$, $p<0,05$). Araştırma sonuçlarına göre p değerinin $p=0,042$ olması anlamlı bir farklılığın olduğunu bu farklılık düşük düzeyde bir farklılık gösterdiği şeklinde bulunmuştur. Farklılık gösteren öğrenim durumlarının hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için LDS testi uygulanmıştır. Bu testin sonuçları ve yorumları Tablo 7'de aşağıdaki gibi belirtilmiştir:

Tablo 7

Okul Öncesi Dönem Çocukların Annenin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Duygusal Zekaları Arasındaki Farklılığa İlişkin LSD Test sonuçları

Annelerin Öğrenim Durumu	P değeri
İlkokul- Lisans	0,027
Lise- Lisans	0,027

*p<0,05

Tablo 7'de okul öncesi dönem çocuklarının duygusal zeka düzeylerinin annenin öğrenim durumuna göre hangi gruplar arasında farklılaştığını gözlemlemek için LDS testi

uygulanmıştır. Bu test sonucunda sadece anlamlı farklılık gösteren gruplar ve bu grupların farklılık düzeylerinin değerleri tabloda yer almıştır. Tabloya göre annenin öğrenim durumu ilkokul ve annenin öğrenim durumu lisans olan gruplar arasında $p=0,027 < p=0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bu farklılık düşük düzeyde olarak yorumlanabilir. Annenin öğrenim durumu lise ve annenin öğrenim durumu lisans olan gruplar arasında da $p=0,027 < p=0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bu farklılık p değeri 0,027 olduğundan düşük düzeyde olarak yorumlanabilmektedir.

Tablo 8

Okul Öncesi Dönem Çocukların Babanın Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Duygusal Zekaları Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal- Wallis Testi Sonuçları

Babanın Öğrenim Durumu	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	P değeri
İlkokul	13	84,35	6	14,802	0,022
Ortaokul	20	100,23			
Lise	71	116,96			
Ön lisans	6	144,52			
Lisans	127	137,38			
Lisansüstü	1	148,57			

* $p < 0,05$

Tablo 8'de okul öncesi dönem çocuklarının duygusal zeka düzeyleri babanın öğrenim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla Kruskal- Wallis Testi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre çocukların duygusal zeka düzeyleri ile babanın öğrenim durumunun anlamlı bir şekilde farklılaştığı gözlemlenmiştir ($\chi^2 = 14,802$, $p < 0,05$). Araştırma sonuçlarına göre p değerinin $p=0,022$ olması anlamlı bir farklılığın olduğunu bu farklılık düşük düzeyde bir farklılık gösterdiği şeklinde bulunmuştur. Farklılık gösteren

öğrenim durumlarının hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için LDS testi uygulanmıştır. Bu testin sonuçları ve yorumları Tablo 9'da aşağıdaki gibi belirtilmiştir:

Tablo 9

Okul Öncesi Dönem Çocukların Babanın Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Duygusal Zekaları Arasındaki Farklılığa İlişkin LSD Test sonuçları

Babanın Öğrenim Durumu	P değeri
İlkokul- Lisans	0,012
Ortaokul- Lisans	0,033
İlkokul- Lisansüstü	0,021

*p<0,05

Tablo 9'da okul öncesi dönem çocuklarının duygusal zeka düzeylerinin babanın öğrenim durumuna göre hangi gruplar arasında farklılaştığını gözlemlemek için LDS testi uygulanmıştır. Bu test sonucunda sadece anlamlı farklılık gösteren gruplar ve bu grupların farklılık düzeylerinin değerleri tabloda yer almıştır. Tabloya göre babanın öğrenim durumu ilkokul olan ve babanın öğrenim durumu lisans olan gruplar arasında $p=0,012 < p=0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Babanın öğrenim durumu ortaokul olan ve babanın öğrenim durumu lisans olan gruplar arasında $p=0,033 < p=0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Babanın öğrenim durumu ilkokul olan ve babanın öğrenim durumu lisansüstü olan gruplar arasında $p=0,021 < p=0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

Okul öncesi dönem çocuklarının duygusal zekalarının anne ve babanın öğrenim durumlarına göre farklılaştığı araştırma sonucunda görülmektedir. Annenin öğrenim durumuna bakıldığında bu farklılığın ilkokul mezunu ve lisans mezunu annelerin çocuklarında görüldüğü, babaların öğrenim durumuna bakıldığında ise bu farklılığın ilkokul mezunu ve lisans mezunu babalarda çocuklarında görüldüğü gözlemlenmiştir. Macun'a (2017) göre, annelerin öğrenim durumunun yüksek oluşu anne- çocuk ilişkisini de etkilemekte, çocuğuyla daha sağlıklı ve olumlu bir iletişim kuran annenin çocuğunun

duygusal zekaları da bu değişkenden etkilenerek artış göstermektedir. Akaydın (2015) da öğrenim seviyesi yüksek olan bireyin insanlara karşı bakış açısının ve farkındalığının da değiştiğini bu değişim sonucunda iletişim becerilerinde olumlu gelişmeler olduğunu belirtmiş. İletişim becerileri gelişmiş olan annenin çocuğuyla geçirdiği zamanın daha kaliteli ve bilinçli olmasını, kaliteli zaman ile birlikte kurulan iletişimin olumlu olmasıyla duygusal zekayı pozitif yönde etkilemiş olabileceğini belirtmiştir. Annelerin öğrenim düzeyinin yanı sıra babanın öğrenim düzeyine bakıldığında da anlamlı farklılıklar gözlemlemekteyiz. Şen (2017), araştırmasında çocukların duygusal zeka puan ortalamalarında babanın öğrenim durumunun pozitif yönde anlamlı bir farklılığa sebep olduğunu belirtmiştir. Yurdakavuştu (2012), ilköğretim öğrencileri ile yaptığı araştırmasında çocukların duygusal zekalarını babaların öğrenim durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiş ve öğrenim durumu yüksek olan babaların çocuklarının duygusal zekalarının yüksek olduğunu gözlemlemiştir.

Anne ve babanın öğrenim durumundaki gelişme ailenin sosyoekonomik düzeyinin artmasını ve bununla birlikte ailenin çocuğa sağladığı imkanların da gelişmesini sağlamaktadır. Çocuğun daha iyi bir çevre, eğitim imkanlarına sahip olması gelişim alanlarını da olumlu yönde etkilemektedir. Öğrenim durumu iyi olan anne ve babanın çocuğu ile ilgili farkındalığının ve iletişim becerilerinin de daha iyi düzeyde olduğunu düşündüğümüzde çocuğun bu ortamda duygusal zeka becerilerini de daha iyi bir şekilde geliştirebilmesi öngörülebilmektedir.

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Psikolojik Sağlıklarının Çocuğun Cinsiyeti, Yaşı, Doğum Sırası, Anne ve Babanın Öğrenim Durumu Değişkenlerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Tablo 10

Okul Öncesi Dönem Çocukların Cinsiyet Değişkenine Göre Psikolojik Sağlıkları Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P değeri
Erkek	114	112,96	12877,50	6322,500	0,009
Kız	137	136,85	18748,50		

*p<0,05

Tablo 10'da okul öncesi dönem çocuklarının psikolojik sağlamlıklarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla Mann-Whitney U Testi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre çocukların psikolojik sağlamlıklarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür (U= 6322,50, p<0,05). Araştırma sonuçlarına göre p değerinin p=0,009<p=0,05 oluşu anlamlı farklılığı göstermektedir. Bu araştırmada okul öncesi eğitim kurumuna devam eden erkek çocuklarının psikolojik sağlamlık düzeylerinin puan ortalaması $\bar{x}=160,52$, SS=26,07 okul öncesi eğitim kurumuna devam eden kız çocuklarının psikolojik sağlamlık düzeylerinin puan ortalaması $\bar{x}=167,24$, SS=27,51 çıkmıştır. Puan ortalamalarının sonuçlarına baktığımızda kız çocuklarının psikolojik sağlamlık düzeylerinin erkek çocukların psikolojik sağlamlık düzeylerinden daha yüksek olduğu görülmektedir. Alan yazını incelendiğinde bu araştırma sonuçlarını destekleyen bulgulara ulaşılmıştır.

Cinsiyet faktörünün psikolojik sağlamlık kavramı bağlamında incelenmesi, yalnızca çocuğun ve ailenin psikolojik sağlamlığını artırmak açısından değil aynı zamanda kız çocuklarının ve kadınların gelecek yaşamlarında da refah seviyelerinin yüksek olması açısından önemli görülmektedir. Ayrıca kadınlar ve erkeklerin toplum içerisindeki rolleri düşünüldüğünde olumsuz bir durum karşısında kadınların üstlendiği yükün erkeklerden daha fazla olduğunu kanıtlayan araştırmaların olması ve psikolojik sağlamlıkta yer alan başa çıkma mekanizmalarının erkekler ve kadınlar üzerinde farklı etkiye sahip olması cinsiyet üzerinde farklılıklara neden olmaktadır (Kumar & Quisumbing 2014). Ayrıca Werner (2000) kadınların çocuklukta ve yetişkinlikte erkeklere göre daha fazla stres durumlarının üstesinden geldiğini ortaya koymuş ve bu nedenle psikolojik sağlamlıkla ilgili araştırmalarda cinsiyet farklılıkları ile ilgili bulgulara da yer verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Mayr ve Ulich

(2009), cinsiyet farklılıklarının etkisi ile ilgili araştırmasını dört, beş ve altı yaş çocukları üzerinde yapmışlar ve PERİK ölçeğinde kız çocuklarının erkek çocuklara göre daha yüksek puan aldıklarını gözlemlemişlerdir. Goldstein ve Brooks (2013) ise toplumsal ve kültürel faktörlerin kişinin yaşamı boyunca kuracağı ilişkiler üzerinde etkili olduğunu belirtir. Bu etkiye bağlı olarak toplum içinde erkek çocuklarının bir başkasından yardım isteme, zayıf olduğu yönlerinin toplum içinde açığa çıkması gibi durumlardan sakınması gerektiği öğretilir. Bahsedilen öğretilerin sonucunda da erkek çocuklarının üzerinde stres, kaygı gibi duyguların açığa çıktığı gözlemlenmiştir. Açığa çıkan stres, kaygı gibi duygular da psikolojik sağlamlıkta risk faktörleri olarak görülmekte ve bu risk faktörleri bireyin psikolojik sağlamlığı üzerinde olumsuz etkisi bulunmaktadır. Araştırma sonuçları ile bağlantılı olarak toplumsal rollerin de psikolojik sağlamlığın cinsiyet değişkeni üzerinde farklılıklar oluşturmasına sebep olduğu söylenebilir.

Tablo 11

Okul Öncesi Dönem Çocukların Yaş Değişkenine Göre Psikolojik Sağlamlıkları Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Yaş(Ay)	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P değeri
48- 60	56	110,67	6223,00	4627,000	0,082
61- 72	195	130,40	25403,00		

*p<0,05

Tablo 11’de okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri yaş değişkenine göre Mann-Whitney U Testi kullanılarak incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre $p=0,082 > p=0,05$ olduğundan değişkenler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($U=4627,00$, $p<0,05$). Psikolojik sağlamlık düzeylerinin yaş değişkenine göre okul öncesi dönem çocuklarının aldıkları puan ortalamasına baktığımız zaman 48-60 ay arasında bulunan çocukların psikolojik sağlamlık düzeylerinin puan

ortalaması $\bar{x}= 158,10$, $SS=31,18$ 61-72 ay arasında bulunan çocukların psikolojik sağlamlık düzeylerinin puan ortalaması $\bar{x}= 162,93$, $SS=25,53$ olarak gözlemlenmiştir.

Gün (2021), okul öncesi dönem çocuklarının psikolojik sağlamlıklarını incelerken akran zorbalığı ile ilişkisine bakmıştır. Bu araştırmada okul öncesi dönem çocuklarının psikolojik sağlamlıklarının yaş değişkenine göre farklılaştığı gözlemlenmiştir. Çocukların yaşları ilerledikçe psikolojik sağlamlık düzeyleri de artış göstermektedir. Mary ve Ulich (2009), araştırmalarında çocukların psikolojik sağlamlıklarının yaş ile birlikte ilerleme gösterdiğini belirtmişlerdir.

Tablo 11'in analiz sonuçlarına göre çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri yaş değişkenine göre farklılık göstermemiştir fakat çocukların psikolojik sağlamlık düzeylerinin puan ortalamasının yaş değişkenine göre artış gösterdiği araştırma bulguları arasında yer almaktadır.

Tablo 12

Okul Öncesi Dönem Çocukların Doğum Sırası Değişkenine Göre Psikolojik Sağlamlıkları Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal- Wallis Testi Sonuçları

Doğum Sırası	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	P değeri
1	137	96,48	3	4,473	0,215
2	88	123,84			
3	21	131,64			
4	5	133,70			

* $p<0,05$

Tablo 12'de okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların psikolojik sağlamlık düzeylerinin çocukların doğum sırası değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği Kruskal- Wallis Testi uygulanarak incelenmiştir. Test sonucuna göre $p=0,215> p=0,05$ olduğundan bu değişkenler arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Edinilen bulgulara göre okul öncesi dönem çocuklarının psikolojik sağlamlık düzeylerinin puan

ortalamasına baktığımızda doğum sırası bir olan okul öncesi dönem çocuğunun puan ortalaması $\bar{x}= 80,86$, $SS=27,32$ doğum sırası iki olan okul öncesi dönem çocuğunun puan ortalaması $\bar{x}=164,60$, $SS=23,64$ doğum sırası üç olan çocuğun puan ortalaması $\bar{x}=151,38$, $SS=35,45$ doğum sırası dört olan okul öncesi dönem çocuğunun puan ortalaması $\bar{x}= 166,40$, $SS=29,02$ çıkmıştır. Psikolojik sağlamlık puanlarının ortalamasına baktığımızda en düşük puan ortalamasının ilk sırada doğan çocukta gözlemlendiği görülmüştür.

Çocuğun doğum sırasının bireyin gelişiminde ve anne- babanın çocuk üzerindeki davranışlarının farklılaşmasında etkili olduğunu belirten kuramcılardan biri olan Adler (2000), çocuğun ilk çocuk- ortanca çocuk ya da son çocuk olmasının anne ve babanın çocuğa karşı olan davranışlarını ve ilişkilerini etkilediğini belirtmektedir. İlk çocuk aileden gelen yoğun bir ilgi ve sevgiye maruz kalmaktadır. Büyük çocuk olmanın getirdiği bilinçle aile içerisinde sorumluluk bilinci geliştirebilir ve başarılı olma istekleri de fazladır (Corey, 2005; Stewart, 2004). Ortanca çocuk, küçük kardeşi ve büyük kardeşi arasında kaldığını düşünerek aile içinde kendisini bir rekabette hissedebilir ve bunun sonucunda tepkisel bir birey de olabilir ya da tam tersi kırılğan, yenilgiyi kabullenen bir birey olarak da yaşamını sürdürebilir (Dede, 2015; Gençtan, 2004). Küçük çocuk da ise ailenin hep çocuk kalan bireyi olarak görülmesinin sonucu olarak benmerkezci bir davranış sergileyen birey olarak yetişebilir. Diğer bireylerle olan ilişkilerinde itaat eden birey olurken, diğer yandan neşeli, cana yakın bir kişilik de geliştirebilir (Burger, 2006; Corey, 2005). Çoğun doğum sırası ile ilgili yapılan bu açıklamalara baktığımızda çocuğun kişiliği ve davranışları üzerinde doğum sırasının farklı etkileri olduğunu söyleyebiliriz. Doğum sırasının, çocuğun psikolojik sağlamlığında anlamlı bir yordayıcı olduğunu ifade eden çalışmalar da bulunmaktadır. Bahsedilen araştırmalar aynı zamanda doğum sırasının çocuğun kişiliği üzerinde de etkileri olduğu üzerinde durmaktadır (Atkinson vd., 1995). Doğum sırasının etkisini araştıran bir diğer çalışma Parinyaphol ve Chongruksa (2008), tarafından yapılmış ve araştırma bulgularında tek çocuğun psikolojik sağlamlığının ilk, ortanca ve son çocuğa göre daha düşük olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Tablo 13

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Annenin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Psikolojik Sağlımlıkları Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal- Wallis Testi Sonuçları

Anninin Öğrenim Durumu	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	P değeri
İlkokul	25	113,60	6	4,091	0,636
Ortaokul	21	113,31			
Lise	59	118,86			
Ön lisans	6	115,24			
Lisans	130	134,70			
Lisansüstü	10	116,35			

*p<0,05

Tablo 13'te okul öncesi dönem çocuklarının psikolojik sağlımlıklarının annenin öğrendim durumuna göre farklılık gösterip göstermediği Kruskal- Wallis Testi sonuçlarına göre belirlenmiştir($\chi^2= 4,091$). Test sonucuna göre $p=0,636 > p=0,05$ olarak bulunmuştur. Analiz sonucuna göre p değerinin $p=0,636$ çıkması değişkenler arasında anlamlı bir farklılığın olmadığını göstermektedir.

Tablo 14

Okul Öncesi Dönem Çocukların Babanın Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Psikolojik Sağlımlıkları Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal- Wallis Testi Sonuçları

Babanın Öğrenim Durumu	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	P değeri
İlkokul	13	93,96	6	9,834	0,100
Ortaokul	20	91,50			
Lise	71	124,11			

Ön lisans	6	143,46
Lisans	127	135,22
Lisansüstü	14	134,86

*p<0,05

Tablo 14'te okul öncesi dönem çocuklarının psikolojik sağlamlıklarının babanın öğrendim durumuna göre farklılık gösterip göstermediği Kruskal- Wallis Testi sonuçlarına göre belirlenmiştir ($\chi^2= 9,834$). Test sonucuna göre $p=0,100 > p=0,05$ olarak bulunmuştur. Analiz sonucuna göre p değerinin $p=0,100$ çıkması değişkenler arasında anlamlı bir farklılığın olmadığını göstermektedir.

Anne ve babanın eğitim durumu ve mesleki statüleri ailedeki ekonomik gücün de belirleyicisi olmaktadır (White, 1982). Sosyoekonomik gücün düşük olması çocuğun daha çok stres yaratan duruma karşı karşıya kalmasına ve sosyal duygusal yönden etkilenmesine sebep olmaktadır. Çocuğun yaşayabileceği sosyal duygusal problemler ruh sağlığını da etkilemektedir (Mcloyd, 1998). Ailenin öğrenim durumundaki düşüklük bununla bağlantılı olarak gelirin düşük olmasına ve evde çocuğa sağlanan materyallerin, malzemelerin de azalmasına sebep olmaktadır. Bu durum çocuk için risk faktörü olarak görülerek çocuğun ruh sağlığının olumsuz etkilenmesine sebep olabilmektedir. Bahsedilen olumsuz etkilerin azalmasını sağlayan faktörlerden biri olan çocuğun anne ve babasının öğrenim durumunun yüksek olması aynı zamanda ailede çocuğa gösterilen ilginin, imkanların ve çocukla kurulan iletişimin artmasını sağlamakta bu da psikolojik sağlamlıkta düşük risk faktörü olarak açıklanmaktadır. Aile üyelerinin öğrenim durumlarının yüksek olmasının çocukların sahip oldukları yüksek psikolojik sağlamlık puanlarıyla ilişkili olduğunu belirten çalışmalar da bulunmaktadır (Condly, 2006; Balaban, 2020; Erata & Özbey, 2020; Erdem, 2017; Uslu, 2019).

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Psikolojik Sağlamlıkları ve Duygusal Zekaları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Tablo 15

Okul Öncesi Dönem Çocukların Psikolojik Sağlıkları ve Duygusal Zekaları Arasındaki İlişkiye Yönelik Korelasyon Testi Sonuçları

			Duygusal Zeka Ölçeği
Spearman's rho	Yılmazlık Ölçeği	Korelasyon	0,727
		Sig. (2-tailed)	0,000
		n	251

*p<0,01

Tablo 15'te yer alan araştırmanın problem cümlesi olan okul öncesi dönem çocuklarının psikolojik sağlıkları ve duygusal zekaları arasındaki ilişkiye yönelik korelasyon testi sonuçlarına göre pozitif yönde, anlamlı ve güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Bu test sonucuna ilişkin korelasyon katsayısı değeri (r) 0,727 olarak bulunmuştur.

Duygusal zeka ve psikolojik sağlık arasındaki ilişkinin incelenmesi ile ilgili alan yazın değerlendirildiğinde, bu araştırmanın bulgularını destekler nitelikteki çalışmalara rastlanmıştır. 126 üniversite öğrencisinin psikolojik sağlığı ve stresle başa çıkma becerilerinin ele alındığı araştırmada, öğrencilere bilişsel yeterlilikleri ele alan duygusal zeka ölçeği uygulanmıştır. Daha sonra duygusal ve fiziksel yönden stres yaratan olumsuz bir durumla karşı karşıya bırakılan bireylerin uyum süreçleri incelenmiştir. Birey karşılaştığı olumsuz durum karşısında öncelikle bir değerlendirmeye gitmektedir. Bu değerlendirme sürecinde duygularını anlamlandırma, ifade etme becerilerini bilişsel becerileri ile birlikte kullanarak stres yaratan olumsuz durumun neden- sonuç ilişkisini, yarar ve zararlarını değerlendirip baş etme becerisini kolaylaştırması beklenmektedir. Araştırmanın sonucunda duygusal zekası yüksek olan bireylerin stres yaratan durum karşısında daha az olumsuz duygu yaşadığı, stres yaratan durumu daha az tehdit olarak gördüğü sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucunun bu boyutuna göre duygusal zekanın psikolojik sağlığı desteklediği görülmektedir (Schneider, Lyons ve Khazon, 2013). Ak (2016) araştırmasında ortaokul öğrencilerinin psikolojik sağlıkları ve duygusal zekaları arasındaki ilişkiyi incelemiştir.

Araştırmaya dahil edilen 461 öğrenciden toplanan verilerin analizi sonucunda duygusal zekanın alt boyutları ile psikolojik sağlamlığın yüksek olmasını sağlayan koruyucu faktörler arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Özer (2013) 766 üniversite öğrencisiyle gerçekleştirdiği araştırmasında üniversite öğrencilerinin duygusal zekaları ve psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkiyi de incelemiş ve araştırma bulguları doğrultusunda bu iki kavram arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ong vd. (2006), araştırmalarındaki psikolojik dayanıklılık ve duygulara yönelik bulgularında olumlu duyguların psikolojik sağlamlığın devamlılığının sağlanmasında anlamlı ve pozitif yönde bir etkisi olduğunu belirtmişlerdir. Okul öncesi dönem çocuğunun duygularını ifade etme, karşısındaki kişiye olumlu bir şekilde duygusunu yansıtma becerisini kazanmada sınıf ortamında öğretmeni ile kurduğu olumlu bir iletişim önem kazanmaktadır. Bu olumlu iletişim çocuğun çevresine duygularını olumlu bir şekilde göstermesinde etkili olurken aynı zamanda çocuğun yaşamının ilerleyen dönemlerinde yaşayabileceği zorlukları, sorunları da önleyici bir etken olabileceği belirtilmiştir (Kılıç, 2014). Çocukların yaşamlarının ilerleyen dönemlerinde zorlukların üstesinden daha kolay gelmesi, değişen yaşam şartlarına kolay bir şekilde uyum sağlayabilmesi açısından psikolojik sağlamlık düzeylerinin yüksek oluşu önem kazanmaktadır. Psikolojik sağlamlıkları yüksek olan bireyler yetiştirebilmek için erken dönemde psikolojik sağlamlığın ilişkili olduğu kavramları bilmek önem kazanmaktadır. Alan yazın incelendiğinde psikolojik sağlamlık ve duygusal zeka arasındaki ilişki üniversite öğrencileri, ortaokul öğrencileri ve öğretmenler ile yapılan araştırmalarda incelenmiştir. Okul öncesi dönem çocuklarının duygusal zekaları ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkinin bu iki kavramın bileşenleri arasındaki ilişkilerle incelendiği araştırmalarda gözlemlenmiştir. (Kılıç, 2014; Zhang ve diğerleri, 2020; Yule, 2017). Bu araştırmalarda zorluklarla baş etme becerisi gösteren, stres yaratan durumlar karşısında dayanıklı olan çocukların duygularını yönetme, düzenleyebilme, olumlu duygularını ifade edebilme, zor duygularla baş etme becerisinin de yüksek olduğu görülmüştür. Tablo 15'te yer alan bulgulara göre de duygusal zekanın, psikolojik sağlamlığın geliştirilmesinde etkili olan faktörlerden olduğu görülmüştür. Bu bulguya göre duygusal zekası yüksek olan çocukların zorluklar karşısında daha esnek

davranabileceği, daha kolay bir şekilde toparlanma becerisi gösterebileceği beklenmektedir. Duygularını tanıyan, duygularını yönetebilme becerisi gösteren, olumlu ve olumsuz duygularını doğru davranışlarla ifade edebilen bireylerin psikolojik sağlamlıklarının da yüksek olması ön gör÷lmektedir. Okul öncesi dönem çocuklarının duygusal zekaları ve psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkinin incelendiği bu araştırmada iki kavram arasındaki ilişkinin pozitif yönlü anlamlı farklılık göstermesi yapılan ortaokul öğrencileri, üniversite öğrencileri ile yapılan diğer araştırmalarla (Schneider, Lyons ve Khazon, 2013, Ak, 2016) paralellik göstermektedir.

Bölüm 5

Sonuç ve Öneriler

Sonuç

Araştırmada yer alan çalışma grubunun psikolojik sağlıklarının ne düzeyde olduğu incelenmiştir. Okul öncesi dönemdeki çocukların psikolojik sağlıklarının ortalamasının üstünde dağılım gösterdiği belirlenmiştir

Çocukların psikolojik sağlıklarının cinsiyet faktörüne göre anlamlı bir farklılık yarattığı, kız çocuklarının psikolojik sağlıklarının, erkek çocuklarının psikolojik sağlığından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çocukların psikolojik sağlıklarının doğum sırası faktörüne göre incelendiğinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çocukların psikolojik sağlıklarının yaş faktörüne göre anlamlı bir farklılık yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çocukların psikolojik sağlıklarının annenin öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çocukların psikolojik sağlıklarının babanın öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada yer alan çalışma grubunun duygusal zekalarının ne düzeyde olduğu incelenmiştir. Okul öncesi dönemdeki çocukların psikolojik sağlıklarının ortalamasının üstünde dağılım gösterdiği belirlenmiştir

Çocukların duygusal zekalarının cinsiyet faktörüne göre anlamlı bir farklılık yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çocukların duygusal zekalarının doğum sırası faktörüne göre anlamlı bir farklılık yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çocukların duygusal zekalarının yaş faktörüne göre anlamlı bir farklılık yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çocukların duygusal zekalarının annenin öğrenim durumu faktörüne göre anlamlı bir farklılık yarattığı, bu farklılığın ilkokul- lisans ve lise- lisans öğrenim durumu arasında olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çocukların duygusal zekalarının babanın öğrenim faktörüne göre anlamlı bir farklılık yarattığı, bu farklılığın ilkokul-lisans, ortaokul- lisans ve ilkokul-lisansüstü öğrenim durumu arasında olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada çocukların psikolojik sağlımlıkları ve duygusal zekaları arasındaki ilişki incelendiğinde bu ilişkinin anlamlı düzeyde ve pozitif yönde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öneriler

Okul öncesi dönem çocuklarının psikolojik sağlımlıkları ve duygusal zekaları arasındaki ilişkinin incelendiği bu araştırmada uygulamaya yönelik ve araştırmacılara yönelik şu öneriler verilebilir:

Uygulamaya Yönelik Öneriler

Çocuğun gelecekteki iyi oluşunu etkileyen psikolojik sağlamlığın okul öncesi dönemden itibaren geliştirilebilmesi için okul öncesi dönemdeki çocuğun aileden sonra yaşamındaki en önemli faktörlerden biri olan öğretmenin bu kavram hakkında yeterli bilgiye sahip olabilmesi için hizmet içi eğitimler, seminerler planlanabilir. Öğretmenlere psikolojik sağlamlığın desteklenmesine yönelik etkinlik örneklerinin olduğu kitapçıklar dağıtılabilir.

Günümüzde hem çocuklar hem de yetişkinler olarak birçok zorlu ve stres yaratan durumlarla karşı karşıya kalmaktayız. Bu zorlu koşullara karşı küçük yaştan itibaren hazırlıklı olmak için önemli bir basamak olan okul öncesi eğitimde çocukların psikolojik sağlamlığını ve duygusal zekasını güçlendirici programlar ve etkinlikler tasarlanabilir.

Psikolojik sağlamliğın geliştirilmesinde 6nemli rol oynayan duygusal zekanın y6ksek olabilmesi i7in okulda ve evde 7ocukların duygularını ifade etmelerine fırsat verilen bir ortam oluşturulabilir.

Araştırmacılara Y6nelik 6neriler

Bu araştırmada 7ocukların psikolojik sağlamlıkları ve duygusal zekaları arasındaki ilişki 6đretmen g6r6şlerine g6re değerlendirilmiştir. İlerleyen d6nemlerdeki 7alışmalarda 7ocuklardan birebir veri toplanarak 7alışma farklı bir boyutta ele alınabilir.

Yapılabilecek boylamsal 7alışmalarla psikolojik sağlamliğın ve duygusal zekanın 7ocuk 6zerindeki uzun d6nem ilişkilerine bakılarak daha derinlemesine bir 7alışmayla alana katkı sağlanabilir.

Kaynaklar

- Adler, A. (2000). Yaşamın anlamı ve amacı. İstanbul: Say Yayınları.
- Adams, G. R., Summers, M. And Christopherson, U. A. (1993). Age and gender differences in preschool children' s identifications of the emotion of others a brief reports. *Canadian Journal of Behavioral Science*. 25(1), 97-107.
- Akaydın, D. (2015). *6 Yaş grubu çocukların duygusal zekâları ile annelerinin mizah tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akaydın, D., & Akduman, G. G. (2016). 6 yaş grubu çocukların duygusal zeka düzeyleri ile empatik becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Journal of International Social Research*, 9(43).
- Ak, Ç. (2016). *Ortaokul öğrencilerinin duygusal zekaları ve psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aktan, B. Ş., & ÖNDER, A. (2018). Okul öncesi dönemde psikolojik dayanıklılık. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 20-30.
- Aldwin, C. & Igarashi, H. (2012). An ecological model of resilience in late life. *Annual Review of Gerontology and Geriatrics*, 32(1), 115-130. doi: <http://dx.doi.org/10.1891/0198-8794.32.115>
- Aral, N., Kandır, A. & Yaşar, M. (2002). *Okul öncesi eğitim ve okul öncesi eğitim programı*. İstanbul: Yapa Yayınları.
- Arıkoç, B. (2019). *Okul öncesi dönemde duygusal zeka ve empati ile ahlaki ve sosyal kural bilgisi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Armstrong, A. & Galligan, R. (2011). Eq and psychological resilience to negative life events. *Personality and Individual Differences*. 51, 331- 336.
- Atkinson, R. T., Atkinson, R. C. & Hilgard, E. R. (1995). Psikolojiye giriş I. İstanbul: Sosyal Yayınları.
- Aydın, F. (2018). *Okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerilerinin ve duygusal zekâlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bailey, C. S., Zinsser, K.M., Curby, T. W., Denham, S. A., ve Bassett, H. H. (2013). Consistently emotionally supportive preschool teachers and children's social emotional learning in the classroom: Implications for center directors and teachers. *Dialog*, 16(2), 131- 137.
- Balaban, S. (2020). *5-6 yaş grubunda çocuğu olan anne babaların kabul-red düzeyleri ile çocukların yılmazlıkları arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bolu.
- Barankin, T. ve Khanlou, N. (2007) Growing up resilient: Ways to build resilience in children and youth. Camh Publications, Toronto.
- Bar-On, R. (1995). EQ-I: The emotional quotient inventory manual. A Test of Emotional Intelligence, New York: Multi-Health Systems.
- Bar-On, R., & Parker, J. D. A. (2000). The bar-on emotional quotient inventory: youth version technical manual. Toronto, Canada: Multi-Health Systems, Inc.
- Bender, T. M. (2006). *Resim-iş eğitimi öğrencilerinde duygusal zekâ ve yaratıcılık ilişkileri*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Benzies, K., & Mychasiuk, R. (2009). Fostering family resiliency: A review of the key protective factors. *Child & Family Social Work*, 14(1), 103-114

- Berg, B. (2011). The Effects of Parenting Styles on A Preschool Aged Child's Social Emotional Development. Unpublished master thesis, USA: The Graduate School University of Wisconsin- Stout.
- Benard, B. (1991). Fostering resiliency in kids: Protective factors in the family, school, and community. Portland, OR: Western Center for Drug- Free Schools and Communities.
- Betancourt, T. S., Meyers-Ohki, M. S. E., Charrow, M. A. P., & Tol, W. A. (2013). Interventions for children affected by war: an ecological perspective on psychosocial support and mental health care. *Harvard Review of Psychiatry*, 21(2), 70-91. doi: 10.1097/HRP.0b013e318283bf8f.
- Beyond Blue Ltd. (2017). Building resilience in children aged 0- 12: A practice guide.
- Block, J. & Block, J. H. (2006). Venturing a 30- year longitudinal study. *American Psychologist*, 61, 315- 327.
- Bolat, Z. (2013). *Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık ve öz-anlayışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Büyükbıçer, E. (2019). *Okul öncesi dönem çocukların duygusal zekâ düzeyleri ile annelerinin duygu sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Büyükköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2016). Bilimsel araştırma yöntemleri. Pegem akademi.
- Campbell, L., Cohan, S. L., & Stein, M. B. (2006). Relationship of resilience to personality, coping, and psychiatric symptoms in young adults. *Behaviour Research and Therapy*, 44(4), 585- 599. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2005.05.001>
- Canbay, S. (2020). *Farklı sosyoekonomik ve eğitim düzeyindeki annelerin ve babaların duygusal zekaları ile okul öncesi dönem çocukların duygusal zekaları arasındaki*

ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.

Causadias, J. M., Salvatore, J. E. ve Sroufe, L. A. (2012). Early patterns of self- regulation as risk and promotive factors in development: A longitudinal study from childhood to adulthood in a high- risk sample. *International Journal of Behavioral Development*, 36 (4), 293- 302. <https://doi.org/10.1177/0165025412444076>

Chen, H., Hong, Q., Xu, J., Liu, F., Wen, Y., & Gu, X. (2021). Resilience Coping in Preschool Children: The Role of Emotional Ability, Age, and Gender. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 18, 5027

Cicchetti, D., Rogosch F. A., Lynch M., & Holt, K. D. (1993). *Development and Psychopathology*,5(4),629-647. <https://doi.org/10.1017/S0954579400006209>

Cihan-Güngör, H. (2014). Aile yılmazlığı değerlendirme ölçeğinin türkçeye uyarlanması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9 (5), 497-512. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6719>

Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (CASEL) (2003). Safe and sound: An educational leader's guide to evidence- based social and emotional learning (SEL) programs.

Condly, S. J. (2006). Resilience in children: A review of literature with implications for education. *Urban Education*, 41(3), 211- 236. <https://doi.org/10.1177/0042085906287902>

Crawford E., Wright M. O., Masten A. S. (2006). Resilience and spirituality in youth. In E.C. Roehlkepartain, P. E. King, L. Wagener, & P. L. Benson (Eds.), *The Handbook of sriritual development in childhood and adolescence* (pp. 355-370).

- Çataloğlu, B. (2011). *Madde kullanan ve kullanmayan ergenlerin psikolojik sağlamlık ve aile işlevleri açısından karşılaştırılması*. Doktora Tezi. Dokuz Eylöl Üniwersitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Damasio, B. F., Borsa J.C. & De Silva, J. P., (2011). 14 items resilience scale: psychometric properties of the brazilian version. *Journal Of Nursing Measurement*, 19 (3), 131-145. <https://doi.org/10.1891/1061-3749.19.3.131>
- Davis, Mark (2004). EQ Duygusal Zekanızı Ölçün.Çev. Solina Silahlı, İstanbul; Alfa Yayınları.
- Davis, Teresa L. (1995). "Gender Differences in Masking Negative Emotions: Ability or Motivation." *Developmental Psychology*. 31(4), 660-667. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.31.4.660>
- Doğan, T. (2015). Kısa psikolojik sağlamlık ölçeğinin türkçeye uyarlanması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *The Journal Of Happiness Well-Being (JHW)*, 3 (1), 93-102.
- Doll, B., & Lyon, M. A. (1998). Risk and resilience: Implications for the delivery of educational and mental health services in schools. *School psychology review*, 27(3), 348-363. <https://doi.org/10.1080/02796015.1998.12085921>
- Dökmen, Ü (1998). *İletişim Çatışmaları ve Empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık (7.Baskı). (s.119-135).
- Durmuşoğlu Saltalı, N. (2010). Duygu eğitiminin okul öncesi dönem çocuklarının duygusal becerilerine etkisi. Doktora Tezi, Selçuk Üniwersitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Durmuşoğlu-Saltalı, N. (2013). Okul öncesi dönemde duygusal becerilerin geliştirilmesi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(6), 107-119.
- Easton, C. J. (2004). *The relationship between emotional intelligence and counseling self efficacy*. Doctoral Thesis, Northern Arizona University, United States.

- Eminağaoğlu, N. (2006). *Güç koşullarda yaşayan sokak çocuklarında dayanıklılık (sağlamlık)*. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir
- Erata, F. & Özbey, S. (2020). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların psikolojik sağlamlık düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Pearson Journal Of Social Sciences - Humanities*, 5(9), 125-151. Doi: 10.46872/Pj.171.
- Erdem, E. (2017). *Okul öncesi eğitime devam eden 4-5 yaşındaki çocukların yılmazlık özellikleri ve yılmazlığı destekleyici faktörlerin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ergün, E. (2016). *Ergenlerde duygusal zeka özellikleri ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ersay, E. (2018b). *Early Childhood Resilience: Promising Results from a New Scale*. 70th OMEP World Assembly and Conference. 25-26 June, Prague/Czech Republic.
- Fergus, S., & Zimmerman, M. A. (2005). Adolescent resilience: A framework for understanding healthy development in the face of risk. *Annual Review of Public Health*, 26, 399-419. <https://doi.org/10.1146/annurev.publhealth.26.021304.144357>
- Gardner, H. (1999). *The disciplined mind: What all students should understand*. New York. Simon and Schuster (e- book).
- Gardner, H. Ve Hatch, T. (1989). Educational Implications of the Theory of Multiple Intelligences. *Educational Researcher*, 18(8). <https://doi.org/10.3102/0013189X018008004>
- Gizir, C. A. (2007). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerine bir derleme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28), 113- 128.

- Goldstein, S., & Brooks, R. B. (2013). Why study resilience? In S. Goldstein & R. B. Brooks (Ed.), *Handbook of resilience in children (s.3-14)*. New York: Springer Science Business Media. http://dx.doi.org/10.1007/978-1-4614-3661-4_1
- Goldstein, S. Ve Brooks, R., (2013). *Handbook of Resilience in Children*. Springer Science+Business Media New York.
- Goleman, D. (1995). *Duygusal zekâ*. (B. S. Yüksel. Çev.). İstanbul: Varlık.
- Goleman, D. (2005). *Duygusal zekâ EQ neden IQ'dan daha önemlidir*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Goleman, D. (2011). *Duygusal zekâ EQ neden IQ'dan daha önemlidir*. Ankara: Nobel.
- Guhn, M., Gadermann A.M., Almas, A., Schonert- Reichl K. A. ve Hertzman C. (2016). Associations of teacher- rated social, emotional, and cognitive development in kindergarten to self- reported wellbeing, peerrelations, and academic test scores in middle childhood. *Early Childhood Research Quarterly* 35, 76-84. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2015.12.027>
- Gutman, L. M. (2008). *Social and emotional development in infancy and early childhood*. Benson, J. B., Haith, M. M.(Eds) *Risk and resilience*, (pp.24- 34). University of London, UK: Elsevier Inc.
- Gün, R. Ş. (2021). *Okul öncesi dönem çocuklarının psikolojik sağlamlık düzeyleri ile akran zorbalığı ilişkisinin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gürgen, U. (2006). *Grupla psikolojik danışmanın üniversite öğrencilerinin yılmazlık düzeylerine etkisi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Harrod, R. N., & Scheer, S. D. (2005). An exploration of adolanscent in emotional intelligence in relations to demographic characteristics. *Adolescence*, 40(159), 503-512.

- Hughes, H. M., Graham- Bermann, S. A., & Gruber, G. (2001). Resilience in children exposed to domestic violence. In S. A. Graham- Bermann (Ed.), *Domestic violence in the lives of children*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Hyson, Marion, C. (1994). *The Emotional Development of Young Children*. U.S.A.: Teacher College Press.
- Hye, J. & Kyoung Hoe, K. (1999). The relationship between children's social competence and emotional intelligence. *Korean journal of child syduies*, 20 (3), 139- 151.
- Izard, C. E., Trentacosta, C. J., King, K. A., & Moscow, A. J. (2004). An emotion- based prevention program for Head Start children. *Early Educaiton and Development*, 15 (4), 407- 422. https://doi.org/10.1207/s15566935eed1504_4
- İlgar, L. ve Akbaba, G. (2017). Beş ve altı yaş çocuklarının duygu düzenlemelerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 5(9), 491- 520.
- İşmen, E. A. (2004). Duygusal zekâ ve aile işlevleri arasındaki ilişki. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(11), 55-75.
- Kansu, N. & Beceren, E. (2002). Erken çocukluk döneminde duygusal zekâ erken çocukluk gelişimi ve eğitimi sempozyumu. Ankara: Kök.
- Kararımk, Ö. (2006). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(26), 129- 139.
- Karayılmaz, D. (2008). Ana sınıfına devam eden çocukların duygusal zekâ ve sosyal uyum becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Keskin, T. (2015). Montessori yöntemiyle kendine güvenen çocuk nasıl yetiştirilir? Ankara: Tutku Yayınevi.

- Kılıç, Ş. (2014). Okul öncesi eğitimde öğretmen çocuk ilişkisi. İçinde N. Avcı ve M. Toran (Ed.). *Okul Öncesi Eğitime Giriş* (s. 209- 225). Ankara: Eğiten Kitap.
- Kırtıl, S. (2009). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinde duygusal zekâ ve yaşam doyumunun incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Kim- Cohen, J., Caspi, A., Moffitt, T. E., Harrington, H., Milne, B. J. & Poulton, R. (2003). Prior juvenile diagnoses in adults with mental disorder: Developmental follow- back of a prospective- longitudinal cohort. *Archives of General Psychiatry*, 60 (7), 709- 17. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.60.7.709>
- Köse, N. (2009). *7- 13 yaş çocuklarının duygusal zeka düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi Ondokuz Mayıs Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Krauthamer Ewing, E. Stephanie & Herres, Joanna & E. Dilks, Katherine & Rahim, Forogh & Trentacosta, Christopher. (2019). Understanding of emotions and empathy: predictors of positive parenting with preschoolers in economically stressed families. *Journal of Child and Family Studies*. 28 (2), 1346- 1358. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10826-018-01303-6>
- Kruskal, W. H. ve Wallis, W. A. (1952). Use of Ranks in One-Criterion Variance Analysis. *Journal of the American Statistical Association*, 47(260), 583-621. doi:10.1080/01621459.1952.10483441
- Kumar, N. & Quisumbing, A. (2014). Gender, Shocks and Resilience, 2020 Conference Brief 11, Washington, DC.
- Kumartaşlı, M. (2013). The Determination Of Resilience Scales" Scores Of Teachers In The Sample Of Isparta. *International Online Journal Of Primary Education (Iojpe) Issn: 1300-915,3* (1).

- Kurt Uyar, A. (2016). *Ebeveyn kaybının duygusal zeka ve problem çözme becerisi üzerindeki etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Leyden, R. & Shale, E. (2012). What teachers need to know about social and emotional development. *Pastoral Care in Education*, 21(2), 191-196
- Luthar, S. S., Cicchetti, D. ve Becker, B. (2000), "The construct of resilience: A critical evaluation and guidelines for future work", *Child Development*, 71, 543 - 562. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00164>
- Macun, B. (2017). *Okul öncesi çocuklarının duygusal zekâ düzeylerinin incelenmesi ve öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Masten, A. S. (2001). Ordinary magic: Resilience processes in development. *American Psychologist*, 56 (3), 227-238. <http://dx.doi.org/10.1037/0003-066X.56.3.227>
- Masten, A. S., Best, K. M. ve Garmezy, N. (1990). Resilience and Development: Contributions from the study of children who overcome adversity. *Development and Psychopathology*, 2 (4), 425- 444. <https://doi.org/10.1017/S0954579400005812>
- Masten, A. S., Burt, K. B. & Coastworth J. D. (2006). Competence and psychopathology in development. (Eds. D. Cicchetti, & D. J. Cohen) *Risk, Disorder, and Adaptation Developmental Psychopathology*. 2nd ed; vol 3. (pp. 696- 738). New York, NY: John Wiley and Sons.
- Masten, A. S., Gewirtz, A. H., & Sapienza, J. K. (2013). Resilience in development: The importance of early childhood (rev. ed.). İçinde R. E. Tremblay, M. Boivin & R. Peters (Eds.), *Encyclopedia on early childhood development* (pp. 1-6).
- Masten, A.S. & Reed, M.G. (2002). Resilience in development. Edited by: Snyder ,C.R.and Lopez ,S. J.). *The Handbook of Positive Psychology* (Pp. 74-88). Oxford University.

- Mayr, T. & Ulich, M. (2009). Social-Emotional well-being and resilience of children in early childhood settings –PERİK: an empirically based observation scale for practitioners, early years. *An International Research Journal*, 29 (1), 45-57. <http://dx.doi.org/10.1080/09575140802636290>
- Mcloyd, V. C. (1998). Socioeconomic disadvantage and child development. *American Psychological Association*, 53 (2), 185- 204.
- Merrell, K. W., Whitcomb, S., & Parisi, D. (2009). *Strong Start Pre-K: A social and emotional learning curriculum*. Baltimore, MD: Paul H. Brookes Publishing.
- Mihaelaa, T. I. (2015). Promoting The Emotional Wellbeing of Preschoolers. *Social and Behavioral Sciences* 209, 509 – 513.
- Morgan, K. B. (2019). The benefit of resilience: examining the roles of family resilience and parental education in child anxiety. A Thesis, The University of Alabama, Birmingham.
- Nabi, L., R. & Wolfers, L. N. (2022). Does Digital Media Use Harm Children's Emotional Intelligence? A Parental Perspective. *Media and Communication*, 10 (1), 350-260. <https://doi.org/10.17645/mac.v10i1.4731>
- Nolan, A., Taket, A., & Stagnitti, K. (2014). Supporting resilience in early years classrooms: The role of the teacher. *Teachers and Teaching*, 20(5), 595- 608. <https://doi.org/10.1080/13540602.2014.937955>
- Oktay, A. (2010). Okul öncesi eğitim ve ilköğretimin çocuğun yaşamındaki yeri ve önemi. İçinde Ayla Oktay (Ed.), *İlköğretime hazırlık ve ilköğretim programları* (s. 1-20). Ankara: Pegem.
- Ong, A. D., Bergeman, C. S., Bisconti, T. L. & Wallace, K. A. (2006). Psychological resilience, positive emotions, and successful adaptation to stress in later life. *Journal*

of Personality and Social Psychology, 91 (4), 730- 749. DOI: [10.1037/0022-3514.91.4.730](https://doi.org/10.1037/0022-3514.91.4.730)

- Öz, F. & Bahadır Yılmaz, E. (2009). Ruh sağlığının korunmasında önemli bir kavram: Psikolojik sağlık. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 16(3), 82-89.
- Özbey, S. (2019). Okul öncesi çocuklar için sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlık ölçeğinin (PERİK) geçerlik güvenirlik çalışması. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 10(17), 756- 786.
- Özer, E. (2013). *Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeylerinin duygusal zeka ve beş faktör kişilik özellikleri açısından incelenmesi*. Doktora tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Özyürek, A. (2017). Okul öncesi çocukların duyguları tanıma ile duyguları yönetme ve arkadaşlık becerileri arasındaki ilişki. *Akademik Bakış Dergisi*, 59, 128-140.
- Parinyaphol, P. & Chongruksa, D. (2008). Resilience of higher educational students, the human spirit among thai and muslim students. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED502103.pdf> sitesinden erişilmiştir.
- Petrides, K. V., & Furnham, A. (2000b). On the dimensional structure of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, (29), 313- 320.
- Petrides, K. V., & Furnham, A. (2001). Trait emotional intelligence: Psychometric investigation with reference to established trait taxonomies. *European Journal of Personality*, 15 (6), 425- 448.
- Petrides, K. V. (2010), Trait emotional intelligence theory. *Industrial and Organizational Psychology*, 3(2), 136- 139. <https://doi.org/10.1111/j.1754-9434.2010.01213.x>

- Petrides, K. V., Vernon, P. A., & Schermer, J. A. (2010). Relationships between trait emotional intelligence and the Big Five in the Netherlands. *Personality and Individual Differences, 48*(8), 906- 910. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2010.02.019>
- Pieloch, K. A., McCullough, M. B., & Marks, A. K. (2016). Resilience of children with refugee statuses: A research review. *Canadian Psychology/psychologie canadienne, 57*(4), 330-339. doi: 10.1037/cap0000073
- Porges S. W. (2011). *The polyvagal theory: neurophysiological foundations of emotions, attachment, communication, and self-regulation*. New York: W. W. Norton.
- Portilla, X. A. & Obradovi, J. (2013). The role of physiological reactivity in understanding resilience processes in children's development. (Ed. A. S. Masten) *Resilience. Encyclopedia on Early Childhood Development*. (s. 16-20). The Lawson Foundation.
- Poulou, M. (2017). The relation of teachers emotional intelligence and students social skills to students emotional and behavioral difficulties: A study of preschool teachers perceptions. *Early Education and Development, 1-15*. <https://doi.org/10.1080/10409289.2017.1320890>
- Richman, J. M. & Fraser, M. W. (2001). *The context of youth violence: Resilience, risk and protection*. Westport, Connecticut: Praeger.
- Salavera, C., Usán, P., Chaverri, I., Gracia, N., Aure, P., & Delpueyo, M. (2017). Emotional Intelligence and creativity in first- and second- year primary school children. *Social and Behavioral Sciences, 237*(2017), 1179- 1183. DOI:[10.1016/j.sbspro.2017.02.176](https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2017.02.176)
- Schneider, T. R., Lyons, J. B. & Khazon, S. (2013). Emotional intelligence and resilience. *Personality and Individual Differences, 55*(8), 909-914. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2013.07.460>

- Sezen, M. F. & Murat, M. (2018). Ergenlerde Akran Zorbalığı, İnternet Bağımlılığı ve Duygusal Zekâ Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi . *OPUS International Journal of Society Researches* , 9 (16) , 160-182 . DOI: 10.26466/opus.476629
- Shapiro, E., L. (2004). Yüksek EQ'lu bir çocuk yetiştirmek. (Ü. Kartal, Çev.) İstanbul: Varlık.
- Shelly, Y. S. & Brown L. A. (2004). Review of the emotional intelligence literature and implications for corrections. Research Branch Correctional Service of Canada.
- Şen, B. (2017). *Okul öncesi dönem çocuklarının duygusal zekâ düzeyleri ile akran ilişkileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Taket, A., Stagnitti, K., Nolan, A., & Casey, S. (2012). Preschool teachers' strategies for supporting resilience in early childhood. *Professional Voice*, 9(1), 39-45.
- Terzi, Ş. (2008). Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ve algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(29), 1-11.
- Titrek, O. (2010). IQ'dan EQ'ya duyguları zekice yönetme. Ankara: Pegem.
- Tok, S. & Moralı, L. S. (2009). Trait Emotional Intelligence, the Big Five Personality Dimensions and Academic Success in Physical Educaiton Teacher Candidates. *Social Behavior and Personality*, 37(7), 921-932. <https://doi.org/10.2224/sbp.2009.37.7.921>
- Topuksal, D. (2011). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin duygusal zekâ düzeylerinin ana baba tutumları açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Turculet, A. & Tulbure, C. (2014). The relation between the emotional intelligence of parents and children. *Social and Behavioral Sciences*, 142, 592-596.

- Tümlü, G. Ü., & Receptoğlu, E. (2013). Üniversite akademik personelinin psikolojik dayanıklılık ve yaşam doyumu arasındaki ilişki. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (3), 205-213.
- Türnüklü, A. (2004). Okullardan sosyal ve duygusal öğrenme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 37, 136- 152.
- Ulutaş, İ. (2005). *Anasınıfına devam eden altı yaş çocuklarının duygusal zekâ eğitiminin etkisinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ulutaş, İ. ve E. Ömeroğlu, (2007). "The Effects Of An Emotional Intelligence Education Program On The Emotional Intelligence Of Children", *Social Behavior And Personality*, 35 (10), 1365- 1372.
- Ungar, M. (2012). Social ecologies and their contribution to resilience. In M. Ungar (Ed.), *The social ecology of resilience: A handbook of theory and practice* (pp. 13-31). New York: Springer Psychologist, 56(3), 227.
- Uslu, Ş. S. (2019). *Okul öncesi dönem çocukların yılmazlıkları ile sosyal değerleri kazanımları ve ailelerin yılmazlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Uyar Kurt, A. (2016). *Ebeveyn kaybının duygusal zekâ ve problem çözme becerisi üzerindeki etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ülker Tümlü, G. (2012). *Psikolojik dayanıklılık düzeyleri farklı üniversite öğrencilerinin temas engellerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Ünsal, Ö.F. (2016). *Okul öncesi çocuklar için psikolojik dayanıklılık programının 5 yaş çocuklarının sosyal becerilerine ve problem davranışına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Werner, E. E. ve Smith, R. S. (1992). *Overcomig the Odds: High Risk Children From Birth to Adulthood*. Ithaca, N.Y: Cornell University Press.
- Werner, E.E. (2000). *Resilience in children, families, and communities* (R.D.,Peters, B. Leadbeater, & R. J., MacMahon, Ed.). New York: Kluwer Academic /Plenum.
- White, K. R. (1982). The relation between socioeconomic status and academic achievement. *Psychological Bulletin*, 91 (3), 461- 481.
- Wilcoxon1945.pdf. (t.y.). <https://sci2s.ugr.es/keel/pdf/algorithm/articulo/wilcoxon1945.pdf> adresinden erişildi.
- Wright, O. M. & Masten, A.S. (2005). Resilience processes in development. Golstein S., Brooks R.B (Eds.), *Hands of Resilience in Children*.(pp.17-37). Boston, MA : Springer US.
- Wu, M. Y., Alexander, M. A., Frydenberg, E. & Deans, J. (2020). Early childhood social-emotional learning based on the Cope-Resilience program: Impact of teacher experience. *Issues in Educational Research*, 30(2), 782- 807.
- Yavuzer, H. (2001). *Ana Baba Okulu*. Ankara: Remzi Kitapevi.
- Yazıcı, A. (2020). Duygusal zeka ve duygusal zeka modelleri. İ. Ulutaş & E. Ömeroğlu (Ed.) *Erken çocukluk eğitiminde duygusal zeka içinde* (s.3- 14). Pegem Akademi.
- Yıldız, M. (2016). Üniversite öğrencilerinde duygusal zekâ yaşam doyumu ve depresyonun cinsiyet ve sınıf seviyelerine göre etkileri. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 6(11), 452-474.
- Yılmaz, H. & Zembat, R. (2019). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Duygusal Zeka Düzeyleri İle Üniversite Yaşamına Uyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (52), 118-136 .DOI: 10.21764/maeuefd.569593

Yule, H. (Ed.). (2017). *Cathay and the Way Thither, Being a Collection of Medieval Notices of China: Volume I*. Taylor & Francis.

Yule, K. (2017). *Caregivers Role in Fostering Resilience in Preschoolers* (Master's thesis). Retrieved from http://epublications.marquette.edu/theses_open/427

Yurdakavuştu, Y. (2012). *İlköğretim öğrencilerinde duygusal zekâ ve sosyal beceri düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Yüksek Usta, S. (2019). *Okul Öncesi Tarih Coğrafya Eğitim Programının Çocukların Duygusal Zeka Ve Farklılıklara Saygı Düzeylerine Etkisi*.(Doktora Tezi) Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Yüksel, M. (2006). *Duygusal zekâ ve performans ilişkisi (Bir uygulama)*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Zhang, J., Wu, Y., Qu, G., Wang, L., Wu, W., Xue Tang, Liu, H., Chen, X., Zhao, T., Xuan, K. & Sun, Y. (2020). The relationship between psychological resilience and emotion regulation among preschool left-behind children in rural China, *Psychology. Health & Medicine*.26, (5), 595- 606.

<http://dx.doi.org/10.1080/13548506.2020.1849748>

Zimmerman, M. A. (2013). Resiliency theory: a strengths-based approach to research and practice for adolescent health. *Health Education & Behavior: The Official Publication of the Society for Public Health Education*,40(4), 381- 383.

<http://dx.doi.org/10.1177/1090198113493782>

EK-A: Erken Çocuklukta Yılmazlık Ölçeği Kullanım İzni**Selin Oral** <[REDACTED]>

18 Kas 2019 Pzt 08:29

Alıcı: [REDACTED]

Sayın Doç. Dr. Ebru Ersay Hocam,

Hacettepe Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisiyim. Doç.Dr. Aysel Çoban danışmanlığında yapmayı planladığım tez çalışmamda, geliştirmiş olduğunuz 'Erken Çocuklukta Yılmazlık Ölçeği'ni izniniz olursa kaynak göstererek kullanmak istiyorum.

Uygun buluyorsanız ölçeğin kullanım izninin ve gerekli bilgileri saygılarımla rica ediyorum.

Ebru Ersay <[REDACTED]>

21 Kas 2019 Per 21:09

Alıcı: ben ▾

Selin merhaba

Ekte tarafımdan geliştirilmiş Erken Çocuklukta Yılmazlık ölçeği ve istatistik bilgileri yer almakta. Atıfta bulunarak çalışmada kullanabilirsiniz.

Sonuçlarını tarafımla paylaşırsan çok sevinirim.

Başarılar dilerim.

--

Doç.Dr. Ebru ERSAY

Temel Eğitim Bölümü

Okulöncesi Eğitimi Anabilim Dalı

Gazi Eğitim Fakültesi

Gazi Üniversitesi

EK-B: Sullivan Öğretmenler İçin Çocukların Duygusal Zekalarını Derecelendirme**Ölçeği Kullanım İzni**

Sayın Selin ORAL;

"Sullivan Çocuklar İçin Duygusal Zeka Ölçeği", "Sullivan Çocuklar İçin Kısa Empati Ölçeği", ve "Öğretmenler İçin Çocukların Duygusal Zekasını Derecelendirme Ölçeği" isimli ölçme araçlarını "Erken Çocukluk Dönemi Çocuklarının Psikolojik Sağlamlıklarının Desteklenmesinde Duygusal Zekanın İncelenmesi" konulu çalışmanızda kullanmanız tarafımdan ilgili yerlerde kaynak gösterilme şartıyla uygun bulunmuştur. Adı geçen ölçekler sadece belirtilen çalışma amaçlı kullanılabilir ve başkalarına verilemez.

Prof. Dr. İlkay ULUTAŞ
Gazi Üniversitesi
Gazi Eğitim Fakültesi
Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı
Öğretim üyesi

Not: Ölçeğin kullanımına ilişkin bilgilendirme alınması ve en az üç çocukta uygulayıp değerlendirme raporu ve uygulamaların videosunun sunulması gerekmektedir.

Kaynaklar:

Ulutaş, İ. ve E. Ömeroğlu, (2007). "The Effects Of An Emotional Intelligence Education Program On The Emotional Intelligence Of Children", *Social Behavior And Personality*, 35 (10), 1365-1372. ISSN: 0301-2212

Ulutaş, İ. (2005). Anasınınına Devam Eden Altı Yaş Çocuklarının Duygusal Zekalarına Duygusal Zekâ Eğitiminin Etkisinin İncelenmesi. Yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Ün. Eğitim Bil. Enst.

"Sullivan Çocuklar İçin Duygusal Zeka Ölçeği", "Sullivan Çocuklar İçin Kısa Empati Ölçeği" ve "Öğretmenler İçin Çocukların Duygusal Zekasını Derecelendirme Ölçeği" isimli ölçme araçları "Erken Çocukluk Dönemi Çocuklarının Psikolojik Sağlamlıklarının Desteklenmesinde Duygusal Zekanın İncelenmesi" konulu çalışmamda yukarıdaki kaynaklar gösterilerek kullanılacak, bu çalışmam dışında başka bir araştırmada izin alınmadan kullanılmayacak ve tarafımdan elektronik ortamda veya baskıyla başkalarına verilmeyecek veya paylaşılmayacaktır.

İmza

Tarih 07/01/2020

Adı Soyadı Selin ORAL
Üniversite Hacettepe Üniversitesi
Fakülte/Enstitü Eğitim Fakültesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü

EK-C: Etik Komisyonu Onay Bildirimi

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : 35853172-300
Konu : Selin ORAL (Etik Komisyon İzni)

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 26.08.2020 tarihli ve 51944218-300/00001208208 sayılı yazı.

Enstitünüz Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencilerinden **Selin ORAL**'ın **Doç. Dr. Aysel ÇOBAN** danışmanlığında yürüttüğü "**Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Psikolojik Sağlamlıkları ve Duygusal Zekaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**" başlıklı tez çalışması Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun **08 Eylül 2020** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Vural GÖKMEN
Rektör Yardımcısı

EK-Ç: Etik Beyanı

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında,

- * tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- * görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- * başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- * atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- * kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- * bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

...../...../.....

(İmza)

Selin ORAL

EK-D: Yüksek Lisans Tez Çalışması Orijinallik Raporu

28/06/2022

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temel Eğitim Ana Bilim Dalı Başkanlığına,

Tez Başlığı : Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Psikolojik Sağlamlıkları ve Duygusal Zekaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Yukarıda başlığı verilen tez çalışmamın tamamı (kapak sayfası, özetler, ana bölümler, kaynakça) aşağıdaki filtreler kullanılarak **Turnitin** adlı intihal programı aracılığı ile kontrol edilmiştir. Kontrol sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Rapor Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakter Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı	Gönderim Numarası
28/06 /2022	99	134,920	07/06 2022	%18	1864099838

Uygulanan filtreler:

1. Kaynaklar hariç
2. Alıntılar dâhil
3. 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarını inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan eder, gereğini saygılarımla arz ederim.

Ad Soyadı: Selin ORAL

Öğrenci No.: N18135845

Ana Bilim Dalı: Temel Eğitim

İmza

Programı: Okul Öncesi Eğitimi

Statüsü: Y.Lisans Doktora Bütünleşik Dr.

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

(Doç. Dr. Aysel ÇOBAN)

EK-E: Thesis Originality Report

28/06/2022

HACETTEPE UNIVERSITY
Graduate School of Educational Sciences
To The Department of Primary Education

Thesis Title: Investigation Of The Relationship Between Psychological Resilience and Emotional Intelligence Of Preschool Children

The whole thesis that includes the *title page, introduction, main chapters, conclusions and bibliography section* is checked by using **Turnitin** plagiarism detection software take into the consideration requested filtering options. According to the originality report obtained data are as below.

Time Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defense	Similarity Index	Submission ID
28/06 /2022	99	134,920	07/06 2022	%18	1864099838

Filtering options applied:

1. Bibliography excluded
2. Quotes included
3. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Educational Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

Name Lastname: Selin ORAL

Student No.: N18135845

Department: Temel Eğitim

Program: Okul Öncesi Eğitimi

Status: Masters Ph.D. Integrated Ph.D.

Signature

ADVISOR APPROVAL

APPROVED
(Doç. Dr. Aysel ÇOBAN)

EK-F: Yayınlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan "**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**" kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü/Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü/Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren ... ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

..... / ..... / .....

(imza)

Selin ORAL

"Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge"

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezimin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6.2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internette paylaşılması durumunda 3 şahıslara veya kurumlara haksız kazanç; imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezimin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir*. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlerle ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir

*Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

